

ELMLƏR

Qüvvət elmdədir,
başqa cür heç kəs
Heç kəsə üstünlük
eyləyə bilməz.
Nizami Gəncəvi

Azərbaycan Milli Elmlər
Akademiyasının
Rəyasət Heyətinin qəzeti

HAYKA

№ 15 (1229) • Cümə, 23 avqust 2019-cu il • Qəzet 1984-cü ildən nəşr olunur • Qiyməti 50 qəpik

Akademik Ramiz Mehdiyev yeni əsərində Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin köklərinə nüfuz edərək hadisənin nədən başladığını ən mötəbər mənbələr əsasında, sistemli şəkildə və mərhələlər üzrə təhlil edir. Alimin fikrincə, bu münaqişənin mahiyyətini, səbəblərini və indiki konyunkturunu anlamaq üçün onu, ilk növbədə, Rusiya imperiyasının və sovet hakimiyyətinin Cənubi Qafqazda köçürmə siyasəti kontekstində araşdırmaq lazımdır.

Əsərdə I Pyotrın Qafqaza yürüşü və Xəzəryanı sahillərin Rusiyaya birləşdirilməsi, XIX əsrdə Rusiya-İran müharibələri, Türkmənçay müqaviləsi və ermənilərin əzəli Azərbaycan torpaqlarına - keçmiş Qarabağ, Naxçıvan və İrevan xanlıqları ərazisinə köçürülməsinin birinci dalğası, habelə Rusiya ilə Osmanlı İmperiyası arasında Adrianopol sülh müqaviləsindən sonra ermənilərin köçürülməsinin ikinci dalğası məntiqi ardıcılıqla diqqətə çatdırılır. Bütün bunları müəllif hadisələrin cərəyan etdiyi dövrün mənbələri, o cümlədən Rusiyanın İranda səfiri olmuş Aleksandr Qriboyedovun "Ermənilərin İrandan bizim vilayətlərə köçürülməsi haqqında" (1828) qeydləri, Sergey Qlinkanın "Azərbaycan ermənilərinin Rusiya hüdudlarına köçürülməsinin təsviri və Ermənistanın tarixi dövrlərinin ilkin qısa şərh" (1831), Qafqaz Arxeoqrafiya Komissiyasının Axtarışları (1878) və digər mənbələr əsasında təqdim edir. Məsələn, kitabda istinad edilən Nikolay Şavrovun 1911-ci ilə aid qeydlərindən aydın olur ki, hələ o zaman Zaqafqaziya-da 1 milyon 300 min ermənidən 1 milyondan çoxu yerli əhali deyil, Rusiya tərəfindən köçürülənlər olub. Bu və digər mənbələr regionda ermənilərin yerli müsəlman əhaliyə faiz nisbətinin süni şəkildə dəyişdirildiyini təsdiqləyir. Aka-

Tarixi mənbələrə əsaslanan nəşr

Akademik Ramiz Mehdiyevin

"Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsi: problemin mənbələri və nizamlanma perspektivləri" kitabı çapdan çıxıb

Azərbaycanın müstəqillik illərində yürütdüyü tarazlaşdırılmış xarici siyasət, neft-qaz ehtiyatlarından pragmatik şəkildə istifadə edilməsi, sosialyönlü daxili siyasət onu haqlı olaraq bütün dünyada hörmət qazanmış müasir sabit dövlətə çevirib. Lakin Azərbaycan dövlətinin xarici siyasətinin ən mühüm prioriteti olan, keçmiş Sovet İttifaqından miras qalmış Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsi hələ də özünün qəti və ədalətli həllini gözləyir. Bu fikirlər Azərbaycan Respublikası Prezidenti Administrasiyasının rəhbəri, akademik Ramiz Mehdiyevin Azərbaycan və rus dillərində yenidən çapdan çıxmış "Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsi: problemin mənbələri və nizamlanma perspektivləri" kitabında yer alıb.

demək təkzibedilməz faktları ümumiləşdirərək yazır: "Monofizit erməni kilsəsinin milli dövlət yaratmaq səyləri Rusiya imperiyasının müstəmləkəçilik maraqları ilə üst-üstə düşürdü: Rusiya ermənilərin İrandan və Türkiyədən Cənubi Qafqaza köçürülməsinə və gələcəkdə orada Türkiyə və İranla həmsərhəd olan ayrıca erməni vilayəti yaradılmasına kömək edir və öz növbəsində, ermənilərin üzərinə bu regionda çar Rusiyanın sədaqətli müttəfiqləri, yəni, Rusiyanın forpostu olmaq vəzifəsi qoyurdu".

Çar Rusiyanın ermənipərəst siyasətinin sovet Rusiyası tərəfindən də davam etdirildiyini əsaslandıran akademik Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayətinin süni şəkildə yaradılmasını, habelə Zəngəzur, Göyçə və Azərbaycanın digər əzəli torpaqlarının Ermənistanın tərkibinə qatılmasını, Naxçıvanın anklava çevrilməsini buna misal olaraq göstərir. Müəllif, həmçinin sovet dövlətinin Türkiyə ilə bağlı təşvişindən qaynaqlanan fəaliyyətini, Moskvadakı ermənipərəst dairələrin məqsədyönlü fəaliyyətini diqqətə çatdırır: "Gizli de-

yil ki, erməni şovinizminin ideoloqları ənənəvi olaraq Türkiyəyə və Azərbaycana açıq iddialar irəli sürür, Şərqi Anadolunun, Naxçıvanın, Qarabağın və Zəngəzurun vaxtilə "dənizdən-dənizə uzanan böyük Ermənistan"ın vilayətləri olduğunu deyirdilər. Sovet hakimiyyəti dövründə ermənilər Zəngəzur ərazisini özlərinə birləşdirmək və Qarabağ erməniləri üçün muxtariyyətə nail olmaq, bununla da gələcəkdə Dağlıq Qarabağın Azərbaycan qorunmasının təməlini qoymaq imkanı əldə etdilər".

Akademik Ramiz Mehdiyevin vurğuladığı məqamlardan biri də ermənilərin köçürüldükləri ərazidə etnik tərkibin dəyişdirilməsinə yönəldilən siyasətdir. Kitaba azərbaycanlıların 1948-1953-cü illərdə Ermənistan SSR-dən kütləvi deportasiyası, 1946-1949-cu illərdə Ermənistan ərazisinə ermənilərin köçürülməsinə dair faktlar daxil edilib. Görkəmli alim bu qənaətə gəlir ki, çar Rusiyası və sovet hakimiyyəti tərəfindən iki əsr ərzində həyata keçirilmiş köçürmə siyasəti regionun demografik mənzərəsini əhəmiyyətli dərəcədə dəyişib. 1988-1993-cü illərdə azərbaycanlıların Ermənistandan, Dağlıq Qarabağdan və Azərbaycanın işğal edilmiş yeddi rayonundan qovulması bu prosesin son akkordu olub. Beləliklə, Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsinə, ilk növbədə, etnik azərbaycanlılara qarşı həyata keçirilən deportasiya, zor gücünə qovma və soyqırımı siyasətinin məntiqi nəticəsi və növbəti mərhələsi kimi baxmaq lazımdır.

Müəllif ötən əsrin 80-ci illərində baş vermiş hadisələrə toxunaraq yazır ki, SSRİ-nin ali rəhbərlərindən biri olan Heydər Əliyevin hakimiyyətdən kənarlaşdırılması nəticəsində Ermənistanın ultramilətçi dairələri, onların Kremldəki və xarici ölkələrdəki havadarları tərəfindən Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayətinin Azərbaycanın tərkibindən çıxarılması və onun Ermənistanla birləşdirilməsi üçün əlverişli siyasi zəmin yaradıldı. Mixail Qorbaçov başda olmaqla SSRİ-nin o vaxtki rəhbərliyinin millətçilərin separatçılıq səylərinə himayədarlıq yolunu seçməsi vəziyyəti daha da kəskinləşdirdi və 1988-ci ilin fevralında Sumqayıt şəhərində törədilmiş təxribata məhz bu kontekstdə yanaşmaq lazımdır.

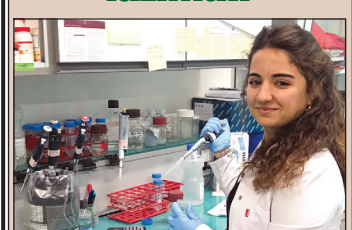
(Davamı 2-ci səhifədə)

**Əməkdaşlıq
perspektivləri
müzakirə olunub**

səh.2

**Sadəəcə başlamaq
lazımdır**

səh.3-4

**Sabitlik adasının
mühüm siması**

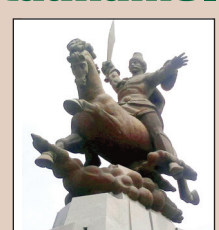
səh.5

**Geniş
imkanlar**

səh.6, 8

**Koroğlunun
ustadnamələri**

səh.7-8

Tarixi mənbələrə əsaslanan nəşr

(Əvvəli 1-ci səhifədə)

Akademik Dağlıq Qarabağda faciəli hadisələrin başlanğıcında Azərbaycanın o vaxtkı kommunist rəhbərlərinin və Xalq Cəbhəsi liderlərinin mövqesizliyinin, məsuliyyətsizliyinin və qeyri-peşəkartlığının da Azərbaycan ərazilərinin işğalına şərait yaratdığını təəssüflə qeyd edir.

Münaqişənin sonradan SSRİ-nin dağılmasında katalizatorlardan birinə çevrildiyi fikri ilə razılaşan müəllif problemi, həmçinin dövlətlərarası münaqişə kontekstində araşdıraraq yazır: "Bu münaqişə beynəlxalq problemə, regional və dünya miqyaslı müxtəlif aktorların və onların mənafehlərinin toqquşduğu nöqtəyə çevrilməklə bərabər, həm də qarşılıqlı vəziyyətdəki tərəflərə təsir və təzyiq mexanizmi oldu".

Kitabda problemin nizamlanmasının hüquqi əsası olan və bu gün də hüquqi qüvvəsini saxlayan beynəlxalq sənədlər nəzərdən keçirilir. Məsələn, SSRİ dağılandıqdan sonra Azərbaycanın beynəlxalq sərhədləri (digər müttəfiq respublikaların sərhədləri kimi) dünya birliyi tərəfindən "uti possidetis juris" prinsipi əsasında, yəni, müstəqillik əldə edildiyi anda mövcud olan keçmiş inzibati sərhədlər çərçivəsində tanındı. Bu müddəə Müstəqil Dövlətlər Birliyinin yaradılması

haqqında 1991-ci il 8 dekabr tarixli Sazişdə də öz əksini tapdı. Saziş dekabrın 21-də Azərbaycan və Ermənistan da daxil olmaqla, on bir keçmiş müttəfiq respublika tərəfindən Alma-Atada imzalanmış protokol ilə təsdiqlənib. Müəllif buna misal olaraq bir sıra beynəlxalq təşkilatların, o cümlədən ATƏT-in, BMT-nin Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü dəstəkləyən qərar və qətnamələrini xatırladır.

Bununla yanaşı, əsərdə Ulu öndər Heydər Əliyevin hakimiyyətə qayıdışından sonra Azərbaycanın yürütdüyü uğurlu xarici siyasət, o cümlədən Budapeşt, Lissabon samitlərində münaqişənin həlli istiqamətində irəliləyişlər də diqqətə çatdırılır. Eyni zamanda, Qərbdə dövlətlərinin ikili standartları problemin həllinə mane olan amillərdən biri kimi göstərilir və konkret faktlarla əsaslandırılır.

Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin nizamlanma perspektivləri barədə fikir yürüdükdən müəllif problemin həll edilməməsinin Ermənistana mənfi təsirlərinə dair yeni misallar gətirir. Məsələn, sabiq prezident Levon Ter-Petrosyanın "Müharibə, yoxsa sülh: düşünmək vaxtıdır" məqaləsindən götürülən tezislər bu gün də aktuallığını saxlayır. Yaxud "BE Berlin Economics GmbH" konsaltinq şirkətinin Berlin qərarının bu

ilin əvvəllərində apardığı "Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin nizamlanmasının Ermənistan və Azərbaycana iqtisadi təsiri" adlı araşdırmada sülhün qonşu dövlət üçün faydaları göstərilir.

Eləcə də siyasi kontekstdə, qondarma "ikinci erməni dövləti"nin beynəlxalq miqyasda tanınması haqqında məsələnin heç vaxt praktik müstəvidə qoyulmadığını bildiren akademik Ramiz Mehdiyev Ermənistanın baş naziri N.Paşinyanın danışıqlar formatını birtərəfli qaydada dəyişdirmək cəhdinin beynəlxalq vasitəçilər tərəfindən rədd edildiyini və martın 29-da Vyanada iki dövlətin rəhbərlərinin görüşünün formatının dəyişmədiyini vurğulayır. Həmçinin Prezident İlham Əliyevin görüşdən sonra TASS agentliyinə müsahibəsində səsləndirdiyi bu fikri xatırladır: "Danışıqların formatı dəyişilməz qalıb. Danışıqlar uzun illər olduğu kimi, Ermənistan ilə Azərbaycan arasında aparılır".

Akademik yazır: "Bütün bu illər ərzində erməni cəmiyyəti döyüş meydanında qazanılan "qələbə"ni tezliklə diplomatik sahədə möhkəmləndirmək ümidi ilə yaşayıb. Lakin Ermənistan rəhbərliyi bir məsələni başa düşə bilməyib ki, qonşu dövlətə təcavüz etməklə, onun ərazisini işğal etməklə, etnik təmizləmələr aparmaqla, şə-

hər və kəndlərini viran qoymaqla, Ermənistan, əslində, qalib gəlməyib, uduzub! O, bu qədər fürsəti əldən verərək, sülhü uduzub. Bunu başa düşmək üçün bugünkü Azərbaycanı Ermənistanla müqayisə etmək, onların sosial-iqtisadi inkişafında fərqi qiymətləndirmək kifayətdir və bu fərq ilə daha da artacaq".

Əsərdə Dağlıq Qarabağda Ermənistan tərəfindən qurulmuş işğalçı rejimin cinayətkar mahiyyəti bir çox mənbələrə, o cümlədən britaniyalı Harrold Keynin "Narko-Qarabağ" kitabına istinadla açıqlanır. Amerikalı ilahiyatçı Ceyms Friman Klarkın (1810-1888) bir çoxlarına yaxşı tanış olan "Siyasətçi növbəti seçkilər haqqında düşünən insandır, halbuki, dövlət xadimi gələcək nəsillər haqqında düşünür!" sözlərini xatırladan akademik Ramiz Mehdiyev vurğulayır ki, münaqişə ədalətli şəkildə nizamlanmayana qədər Ermənistanın sosial-iqtisadi həyatında əsaslı dəyişikliklər baş verməyəcək.

Akademik Ramiz Mehdiyev yeni kitabı Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin mənbələri və nizamlanma perspektivləri barədə aydın və bitkin təsəvvür yaradır. Problemin mahiyyətini ictimaiyyətə, xüsusən rusdilli oxuculara çatdırmaq baxımından böyük əhəmiyyətə malik olan bu əsər politoloji tədqiqatlar, siyasi araşdırmalar üçün də mötəbər mənbədir.

Rəsmi xronika

Nazirlər Kabinetinin qərarı

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabineti dövlət büdcəsindən maliyyələşən bir sıra təşkilatlarda çalışan işçilərin əmək haqlarının artırılması haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2019-cu il 18 iyun tarixli Sərəncamının icrasını təmin etmək məqsədilə qərar qəbul edib.

Qərarla Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Rəyasət Heyətinin və Aparatının, AMEA-nın Gəncə bölməsi aparatının işçilərinin aylıq vəzifə maaşlarının cədvəli təsdiq edilib.

Cədvələ əsasən, AMEA prezidentinin aylıq vəzifə maaşı 2570 manat, AMEA-nın 1-ci vitse-prezidentinin maaşı 1780 manat, AMEA-nın vitse-prezidenti, akademik katibinin maaşı 1645 manat, AMEA-nın Rəyasət Heyətinin üzvləri, elmi bölmələrin akademik katibləri, müşavirləri, AMEA-nın Gəncə bölməsinin akademik - katibinin maaşı 1230 manat, idarə rəisinin maaşı 1190 manat, AMEA-nın Rəyasət Heyətinin elmi katibi, AMEA-nın və AMEA-nın Gəncə bölməsinin aparatında əsas şöbənin rəisi, işlər müdiri, idarə rəisinin müavininin maaşı 1150 manat, idarənin tərkibində şöbənin rəisi, baş mühasib, əsas şöbənin rəisinin müavini, AMEA-nın elmi bölməsinin katibi, AMEA-nın Gəncə bölməsinin elmi katibi, AMEA-nın prezidentinin köməkçisinin maaşı 980 manat, qeyri-əsas şöbənin rəisinin maaşı 715 manat, qeyri-əsas şöbənin rəisinin müavini, AMEA-nın vitse-prezidentinin köməkçisinin maaşı 675 manat, baş mütəxəssis, mülki müdafiə qərarının rəisi, qərar müdirinin maaşı 630 manat, aparıcı mütəxəssisin maaşı 570 manat, mütəxəssisin maaşı 520 manat, arxiv müdiri, təsərrüfat müdirinin maaşı 385 manat, avtomobil sürücüsünün maaşı 320 manat, böyük arxivçi, böyük inspektorun maaşı 310 manat, arxivçi, makinaçı, katibə-makinaçı, stenoqrafçı, karguzar, xəzinədar, kadrlar üzrə inspektorun maaşı 295 manat, texnik, komendant, laborantın maaşı 270 manat, bağban, gözətçi, dülger, rəngsaz, təmirçi-çilingər, qarderobçu, ocaqçı, yardımçı fəhlə, xidməti otaqları yığışdırın, kuryer və fəhlə kateqoriyasına aid edilən digər xidmətədi heyətin maaşı 260 manat müəyyən olunub.

Qərar 2019-cu il sentyabrın 1-dən qüvvəyə minir.

Əməkdaşlıq perspektivləri müzakirə olunub

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının vitse-prezidenti, akademik İbrahim Quliyev Qazaxıstanda fəaliyyət göstərən Dünya Azərbaycanlıları Konqresinin rəhbəri Araz Xudiyev və "Ümummilli lider Heydər Əliyev adına Azərbaycan Dostları Beynəlxalq Klubu" İctimai Birliyinin sədri Tahirə İsmayılova ilə görüşüb.

Görüşdə akademik İbrahim Quliyev akademiyanın fəaliyyət istiqamətlərindən söz açıb. O, AMEA-nın elmi müəssisə və təşkilatlarında son illər əldə olunmuş mühüm nəticələr, beynəlxalq əməkdaşlıq, eləcə də Qazaxıstanla

Azərbaycanın elmi-tədqiqat institutlarının birgə layihələri barədə məlumat verib.

Dünya Azərbaycanlıları Konqresinin rəhbəri, "Ümummilli Lider Heydər Əliyev adına Azərbaycan Dostları Beynəlxalq Klubu" İctimai Birliyinin fəxri sədri Araz Xudiyev konqresin fəaliyyəti barədə məlumat verib, təşkilatın məqsəd və vəzifələrindən danışıb. Onun dünyada rəsmi dövlət qeydiyyatına alınmış bu adda ilk təşkilat olduğunu söyləyib.

Tahirə İsmayılova rəhbərlik etdiyi qurumun həyata keçirdiyi layihələrdən söz açıb. Bildirib ki, ictimai birlik iqtisadi,

di, mədəni, o cümlədən elm və təhsil sahələrində fəaliyyət

göstərməyi qarşıya məqsəd qoyub.

Fermerlər üçün maarifləndirici seminar

AMEA Lənkəran Regional Elmi Mərkəzində "Gənclik və maarifçilik" İctimai Birliyi tərəfindən bölgənin fermerləri üçün maarifləndirici seminar təşkil olunub. Seminar "Gənclik və maarifçilik" İctimai Birliyi tərəfindən icra edilən "Fermerlərin ekoloji təmiz kənd təsərrüfatı istehsalı üzrə maarifləndirilməsi" layihəsi çərçivəsində baş tutub.

Qeyd edək ki, sözügedən layihə Azərbaycan Respublikasının Prezident yanında Qeyri-Hökumət Təşkilatlarına Dövlət Dəstəyi Şurasının 2019-cu ilin 1-ci qrant müsə-

biqəsinin qalibləri sırasında dir.

Seminarın keçirilməsində əsas məqsəd fermerlərə dünyada ekoloji cəhətdən təmiz kənd təsərrüfatı məhsullarına olan tələbatın artması barədə məlumat vermək, yüksək keyfiyyətə və standartlara uyğun ekoloji təmiz məhsulların yetişdirilməsi üsullarını öyrətmək, həmçinin onları maraqlandıran sualları cavablandırmaq olub.

Tədbirdə "Azərbaycanda ekoloji təmiz kənd təsərrüfatının tarixi və bu gününə", "Üzvi əkinçiliklə bağlı dünya təcrübəsi", "Azərbaycanda ekoloji təmiz kənd təsərrüfatı hərəkatı", "Ekoloji təmiz kənd təsərrüfatı ilə bağlı ölkə qanunvericiliyi", "Genetik modifikasiya olunmuş bitkilər: problemlər və çıxış yolları" və digər mövzularda məruzələr dinlənilib, müzakirələr aparılıb.

Seminarla həmçinin AMEA-da ekoloji təmiz kənd təsərrüfatı istehsalı sahəsində görülən işlərlə bağlı məlumat verilib. Bildirilib ki, Torpaqşünaslıq və Aqrokimya İnstitutunun Ekoloji Təmiz Kənd Təsərrüfatı üzrə Regional Təcrübə və Resurs Mərkəzində

bu istiqamətdə tədqiqatlar aparılır, fermerlər üçün lazımı imkanlar yaradılıb.

Bundan başqa, AMEA Genetik Ehtiyatlar İnstitutunda yeni dəyişdirilmiş bitkilərin aşkarlanması və yayılmasının qarşısının alınması ilə bağlı mühüm işlər görülür. Tədbirə yekun vuran AMEA Lənkəran Regional Elmi Mərkəzinin direktoru, professor Fərman Quliyev regionda müvafiq problemlərlə bağlı mövcud durumdan danışıb, ekoloji təmiz çay istehsalının təşkilinin vacibliyini vurğulayıb.

Təyinat

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Yüksək Texnologiyalar Parkının direktoru vəzifəsinə təyinat olub.

AMEA-nın vitse-prezidenti, akademik İbrahim Quliyevin müvafiq sərəncamına əsasən, direktor vəzifəsinə geologiya-mineralogiya elmləri namizədi Samir Məmmədov təyin edilib.

Birinci Xəzər İqtisadi Forumunda ticarət və iqtisadi əlaqələrin inkişafı, əsasən də böyük layihələr üçün şəraitin yaradılması, Xəzər regionunun iqtisadiyyatının global kontekstdə rolu, neft və qaz, elektrik enerjisi, nəqliyyat, ticarət, kənd təsərrüfatı, turizm və Xəzəryanı dövlətlərin qarşılıqlı maraq kəsb edən digər sahələrində investisiya cəlb ediciliyi müzakirə olunub. Həmçinin forum çərçivəsində beynəlxalq konfrans, Xəzər İnnovasiya Texnologiyaları Sərgisi, işgüzar dairələrin və şirkətlərin nümayəndələri arasında görüşlər təşkil edilib.

Tədbirdə AMEA-nın İdarəetmə Sistemləri İnstitutunun direktoru, akademik Telman Əliyev də iştirak edib. O, forumun "Xəzər regionunda elmi tədqiqatlar sahəsində əməkdaşlıq" adlı altıncı tematik sessiyasında "Xəzər regionunda neft və qaz obyektlərinin istismarının təhlükəsizliyi problemləri" mövzusunda məruzə ilə çıxış edib. Sözügedən sessiyanın işində Türkmənistan Elmlər Akademiyasının prezidenti Sapardurdi Toyliyev, UNESCO-nun Dövlətlərarası Okeanoqrafiya Komissiyasının müşaviri Yuri Olenin və Türkmənistanın Qazaxis-

Birinci Xəzər İqtisadi Forumu

Türkmənistanın Türkmənbaşı şəhərində Birinci Xəzər İqtisadi Forumu keçirilib. Foruma Xəzəryanı ölkələrin - Rusiyanın Baş Naziri Dmitri Medvedev, İran İslam Respublikasının Birinci vitse-prezidenti Eshaq Cahangiri, Qazaxistanın Baş Naziri Askar Mamin, qonaq qismində isə Bolqarıstanın Baş Naziri Boyko Borisov və Özbəkistanın Baş Naziri Abdulla Aripovun başçılıq etdikləri nümayəndə heyətləri, o cümlədən Xəzər regionunun bank və biznes sektorunun nümayəndələri, tədqiqatçılar və iqtisadiyyatın inkişafı ilə məşğul olan şirkətlərin rəhbərləri qatılıblar. Forumda Azərbaycan Respublikasının Baş Nazir Novruz Məmmədovun başçılıq etdiyi nümayəndə heyəti təmsil edib.

tandakı fəvqəladə və səlahiyyətli səfiri Toyli Komekov da iştirak ediblər.

Azərbaycanlı alim məruzəsində neft və qaz obyektlərinin kommunikasiya və infrastrukturunun istismarının təhlükəsizliyini təmin edən intellektual sistemlərin yaradılması, qazma qurğuların qəza vəziyyətinin və neft-qaz obyektlərinin yerləşdiyi ərazilərdə seysmik proseslərin başlanmasının intellektual xəbərdarlıq sisteminin hazırlanması, güclü qarşırga küləkləri və seysmik proseslər zamanı neft-qaz obyektlərinin texniki vəziyyətinin və seysmodayanıqlığının dəyişməsinin gizli dövrünün nəzarət sisteminin yaradılması mə-

sələləri ilə bağlı məlumat verib. Akademik Telman Əliyev çıxışında Şərqi-Qərbi nəqliyyat koridorunda loqistika problemlərinin həllində kommunikasiya və infrastrukturun təhlükəsizliyi problemlərinə də xüsusi diqqət yetirib.

Məruzə tədbir iştirakçıları tərəfindən böyük maraq doğurub və qaldırılan məsələlərin aktuallığı qeyd olunub. Akademik Telman Əliyev həmçinin ölkənin kütləvi informasiya vasitələrinə və Türkmənistan televiziya məsələlərinə də xüsusi diqqət yetirib.

Qeyd edək ki, İkinci Xəzər İqtisadi Forumunun Rusiyanın Həştərxan şəhərində keçirilməsi nəzərdə tutulur.

Tanınmış alim

Moskva Dövlət Universitetinin Bakı filialının şöbə müdiri və Fizika fakültəsinin dekanı, akademik Ənvər Pirverdi oğlu Nəhmədovun 60 yaşı tamam olur.

Bakıda dünyaya göz açan Ənvər Nəhmədov 1981-ci ildə Azərbaycan Dövlət Universitetinin Fizika fakültəsini qırmızı diplomla bitirib və həmin ildən təyinatla AMEA-nın Fizika İnstitutunda akademik Firdudin Həşimzadənin rəhbərlik etdiyi laboratoriyada əmək fəaliyyətinə başlayıb.

1982-1984-cü illərdə SSRİ Elmlər Akademiyasının Leningraddakı İoffe adına Fizika-Texnika İnstitutunda tədris keçən Ənvər Nəhmədov 1988-ci ildə "Güclü anizotropik açıq Fermi səthi olan sistemlərdə zəif lokalizasiya effektləri" mövzusunda namizədlik, 2012-ci ildə isə "Aşağı ölçülü sistemlərdə korrelyasiya və aşqar effektləri" mövzusunda doktorluq dissertasiyalarını müdafiə edib. 2014-cü ildə AMEA-nın müxbir üzvü, 2017-ci ildə isə həqiqi üzvü seçilib.

Alimin nanostruktur fizikasında mezoskopik fluktuasiyalar və mis-oksit tərkibli keramikalarda yüksək temperaturu ifrat keçiricilik effektlərinə dair araşdırmaları Amerika və Avropanın nüfuzlu jurnallarında dərc olunub.

Akademik Ənvər Nəhmədov elmi yaradıcılığı ilə yanaşı, pedaqoji fəaliyyətlə də məşğul olur. O, Türkiyə və Almaniyanın universitetlərində tələbələrə mühazirə və aspirantlara ixtisas dərsləri verib. Alimin pedaqoji fəaliyyətində elmi kadrların hazırlığı böyük yer tutur. Onun elmi rəhbərliyi ilə fizika elmləri üzrə fəlsəfə və elmlər doktorları hazırlanıb.

Ənvər Nəhmədov 1991-ci ildə Türkiyənin Marmara Universitetində, 1992-ci ildən sonundan isə İstanbul Texnik Universitetində dəvətli professor kimi fəaliyyətə başlayıb, ingilis və türk dillərində bakalavr, magistr və aspirantlara dərslər deyib. O, 1999-cu ildə Almaniyanın Vürzburg Universitetinə, 2001-ci ildə isə Max-Planck İnstitutuna dəvət olunub və Drezden şəhərində yerləşən Kompleks Sistemlərin Fizikası İnstitutunda professor P.Fuldenin qrupunda işləyib. 2002-ci ildə Saksoniyanın Chemnitz Texnik Universitetində işə başlayan alim Drezden şəhərində MOSFET diodlarının dərinmə mexanizmini öyrənmək üçün icra qrupu yaradıb.

2015-ci ildə Azərbaycana dönməyən alim AMEA Fizika İnstitutunda Kondensə olunmuş hallar və kvant fazaları laboratoriyasına rəhbərlik edib. 2016-cı ildən Lomonosov adına Moskva Dövlət Universitetinin Bakı filialının Fizika fakültəsində dekan vəzifəsində çalışır.

Alim 90-a yaxın elmi məqalə, o cümlədən "Aşağı ölçülü sistemlərdə aşqar və korrelyasiya effektləri" kitabının müəllifidir.

Nano-struktur fizikası, ifrat keçiricilik nəzəriyyəsi, nizamsız yarımkəçiricilərdə Anderson lokalizasiyası, ab-initio DFT hesablamaları, spintronika və topoloji dielektriklər kimi elmi araşdırmalar Ənvər Nəhmədovun tədqiqatlarının əsas istiqamətləridir. O, çoxlu sayda beynəlxalq konfrans, simpozium və konqreslərdə məruzələrlə çıxış edərək Azərbaycan elmini təmsil edib.

Elmi lektoriya təşkil olunacaq

Lektoriyada təbiət, texnika, ictimai və humanitar elmlərin müxtəlif aktual problemlərinə və Azərbaycanın elm tarixinə həsr olunmuş məruzələrin dinlənilməsi nəzərdə tutulur.

Müasir şəraitdə müxtəlif elmi istiqamətlər üzrə peşəkar biliklərə malik yüksək ixtisaslı kadrların hazırlığı bütün digər amillərlə yanaşı, elmi tədqiqat sahəsində ənənələrin davam etdirilməsi, nüfuzlu elmi məktəblərin

qorunub saxlanması və nəsillər arasında elmi varisliyin təmin edilməsindən bilavasitə asılıdır. İnkişaf etmiş ölkələrin təcrübəsi göstərir ki, gənc nəsildə tədqiqat vərdişlərinin formalaşdırılmasında, mühüm elmi və innovativ nəticələrin əldə edilməsində müasir elmi yeniliklərin mənimsənilməsi ilə yanaşı, elmi varisliyin qorunub saxlanması da mühüm rol oynayır.

AMEA-da da elmi mək-

təblərin qorunub saxlanması, elmi nəsillər arasında uğurlu kommunikasiyanın təmin edilməsi elmin inkişafı baxımından həyata keçirilən kompleks tədbirlərin əsas istiqamətlərindəndir.

Bu gün elmi məktəb yaratmış alimlərlə gənclər arasında elmi kommunikasiyaların müasir standartları səviyyəsində, müasir elmi-təşkilati texnologiyaların tətbiqi şərti ilə təşkil, ənənəvi elmi məktəblərin daha interaktiv

üsullarla təbliği qarşıda duran əsas vəzifələrdəndir.

Qeyd olunanları nəzərə alaraq, AMEA Rəyasət Heyəti akademiyada daimi fəaliyyət göstərən elmi lektoriyanın təşkilatı ilə bağlı qərar qəbul edib. Lektoriyada respublikanın xüsusi elmi məktəb yaratmış nüfuzlu alimlərinin, AMEA üzvlərinin, o cümlədən Rəyasət Heyəti üzvlərinin aktual elmi, elmi-təşkilati və innovativ məsələlərə, habelə Azərbaycanın elm tarixinə həsr olunmuş məruzələrinin təşkilatı nəzərdə tutulub.

Ötən ilin yanvarında Parisdə Azərbaycan Respublikası Xarici İşlər naziri Elmar Məmmədov və Fransanın Avropa və Xarici İşlər Nazirliyinin dövlət katibi Jan-Batist Lömuenin iştirakı ilə Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının prezidenti akademik Akif Əlizadə və Fransanın Monpelye Universitetinin vitse-prezidenti professor Francois Henn Əməkdaşlıq haqqında Saziş imzalamışdılar. Əməkdaşlıq ilk dəfə olaraq Azərbaycan üçün doktorant səviyyəsində ikili diplom proqramının həyata keçirilməsinə geniş imkanlar açmışdır.

Sazişə əsasən azərbaycanlı gənclər AMEA və Monpelye Universitetində doktoranturaya qəbul edilir və hər iki təşkilatdan elmi rəhbərlik təmin edilir. Doktorantlar təhsil müddətinin iki ilini Monpelye Universitetində, bir ilini isə AMEA-da tamamladıqdan sonra hər iki təşkilatın alimlərindən ibarət elmi şura qarşısında müdafiə edərək həm Azərbaycan, həm də Fransa tərəfindən PhD diplomlarına yiyələnmə haqqı qazanırlar.

AMEA tərəfindən 2018-ci il üçün prioritet elmi istiqamət kimi biotibb təklif edilmiş və bu istiqamət üzrə Monpelye Universitetinin professorları tərəfindən mövzular təqdim olunmuşdur. Həmin mövzular üzrə doktoranturaya müraciət etmiş namizədlər arasında AMEA və Monpelye Universitetinin birgə qərarı əsasında Genetik Ehtiyatlar İnstitutundan Səbinə Fərhadova və Molekulyar Biologiya və Biotexnologiyalar İnstitutundan Fidan Hüseynova seçilmişlər. Seçilən gənclər ötən ilin əvvəlindən Monpelye Universitetində doktorantura təhsilinə başlayıblar.

"Siçanın embrion kök hüceyrə modelləri üzərində insan xəstəliklərinə səbəb olan epigenetik mexanizmlərin tədqiqatı" mövzusunda tədqiqat aparan Səbinə Fərhadovanın Monpelye Universiteti tərəfindən elmi rəhbəri professor Robert Feil, AMEA tərəfindən Biologiya və Tibb Elmləri Bölməsinin akademik-katibi, akademik Əhliman Əmiraslanovdur. "Toxumanın bərpası üçün diş pulpası kök hüceyrələrinin angiogenik aktivləşdirilməsi" mövzusunda tədqiqat aparan Fidan Hüseynovanın isə Monpelye Universiteti tərəfindən elmi rəhbəri professor Veronique-Barragan Montero, Azərbaycan tərəfindən isə Molekulyar Biologiya və Biotexnologiyalar İnstitutunun direktor müavini Ələmdar Məmmədovdur.

Müxbirimiz yay tətilini vətəndə keçirən tələbələrə bir neçə sual verib və onların cavablarını diqqətinizə çatdırırıq.

- Siz Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası ilə Fransanın Monpelye Universiteti arasında imzalanmış Əməkdaşlıq Sazişinə əsasən, Fransada doktorantura təhsil alırsınız. Təhsilinizi nəyə görə məhz Monpelye Universitetində davam etdirmək qərarına gəldiniz?

Səbinə Fərhadova: 2 ildən çox idi ki AMEA-nın Genetik Ehtiyatlar İnstitutunda çalışırdım və doktorantura təhsilimi ya Avropa ya da Amerikada davam etdirməyi planlaşdırırdım. AMEA və UM arasında birgə proqram haqda məlumat alanda təklif olu-

nan mövzulardan ikisini seçib, həmin laboratoriyaların reytingini yoxladıqdan sonra gördüm ki, genom redaktəsi üzrə təhsilimi məhz bu laboratoriyalardan birində almaq mənim üçün daha məqsədəuyğundur.

Fidan Hüseynova: Mən 2018-ci ildə AMEA-nın magistraturasını bitirdim və təhsilimi doktorantura pilləsi üzrə davam etdirməyi düşünürdüm. (Bir çox tələbələr kimi həmişə Amerikada və ya Avropada təhsil almaq arzumu olub.) Həmin müddətdə də AMEA Monpelye Universiteti ilə birgə doktorantura proqramı elan etmişdi.

Sənədlərimi təqdim etdim və qəbul oldum.

- Sizcə, Avropada təhsil almağın üstünlükləri nədədir?

Səbinə Fərhadova: Avropada təhsil almağın üstünlüklərindən çox uzun danışmaq olar. Təhsilin hər pilləsinin ayrı-ayrılıqda fərqli üstünlükləri var. Xüsusən doktorantura pilləsi haqda danışsam, deyə bilərəm ki, ən əsas üstünlüklərdən biri odur ki, əsasən inkişaf etmiş ölkələr olduğundan elmi araşdırmalar maliyyə baxımından çox sərbəstdir.

(Davamı 4-cü səhifədə)

Sadəcə başlamaq lazımdır

Xəbərlər

Milli Kitabxanada sərgi

Milli Kitabxanada görkəmli ədəbiyyatşünas alim, tanınmış ictimai xadim, yazıçı-publisist, Nizami Gəncəvi adına Milli Azərbaycan Ədəbiyyatı Muzeyinin direktoru, Milli Məclisin Mədəniyyət komitəsinin sədri, akademik Rafael Hüseynovun yaradıcılığına həsr olunmuş kitab və dövrü mətbuat materiallarından ibarət "Rafael Hüseynov - 65" adlı sərgi açılıb.

Sərgidə alimin Azərbaycan və xarici dillərdə əsərləri, elmi məqalələri, tərtib və tərcümə etdiyi, redaktoru olduğu, "Ön söz" yazdığı kitablar və dövrü mətbuat materialları nümayiş olunur.

Astroseminar

Nəsreddin Tusi adına Şamaxı Astrofizika Rəsədxanasında "Günəş sistemi planetlərinin spektrofotometriyası" mövzusunda astroseminar keçirilib.

Seminarda bu elm müəssisəsinin Planetlər və kiçik səma cisimləri şöbəsinin müdiri Ədalət Ətayinin mövzu üzrə məruzəsi dinlənilib.

Məruzəçi Venera, Mars, Yupiter, Saturn, Uran və Neptun planetlərinin atmosferlərinə dair rəsədxana əməkdaşlarının dünya mətbuatında yer alan mühüm elmi nəticələrindən və onların şərhindən söhbət açıb. Bu elmi nəticələrin toplanmış monoqrafiya adı Mars planetinin xəritəsindəki kraterlərdən birində əbədiləşdirilmiş Nadir İbrahmovun əziz xatirəsinə həsr olunub.

Tarix İnstitutunda görüş

Tarix İnstitutunda İrəvan xanları nəslinin nümayəndəsi, Hüseynəli xan və Məhəmməd xanın nəslindən olan Əmir Əli Sərdari İrəvani ilə görüş keçirilib.

Görüşdə Tarix İnstitutunun direktoru, akademik Yaqub Mahmudov qonağa müəssisədə aparılan elmi araşdırmalarla bağlı ətraflı məlumat verərək bildirib ki, institut ermənilərin işğalçılıq siyasətinə qarşı informasiya müharibəsində aparıcı rol oynayır. Azərbaycan tarixinin saxtalaşdırılmış səhifələri alimlər tərəfindən yenidən yazılır və müxtəlif tarixi dövrlərdə itirilmiş torpaqlarımızın tarixi araşdırılır. Akademik institutun nəşrləri olan "Qarabağ: real tarix, faktlar, sənədlər", "Naxçıvan: tarixi və abidələri", "İrəvan xanlığı: Rusiya işğalı və ermənilərin Şimali Azərbaycan torpaqlarına köçürülməsi" kimi kitabların müxtəlif dünya dillərinə tərcümə olunaraq xarici ölkələrdə yayıldığını diqqətə çatdırıb. Qeyd edib ki, 2012-ci ildə ölkə başçısının müvafiq sərəncamı ilə Qarabağ, Naxçıvan və İrəvan xanlıqlarının tarixinə dair silsilə əsərlərinə görə institutun bir qrup əməkdaşına Azərbaycan Respublikasının Dövlət Mükafatı verilib.

Görüşdə İrəvan xanları nəslinə mənsub olan ailələr, onların ayrı-ayrı nümayəndələri haqqında məlumatların toplanması və elmi dövrüyyəyə gətirilməsi ilə bağlı razılıq əldə olunub.

Sadəcə başlamaq lazımdır

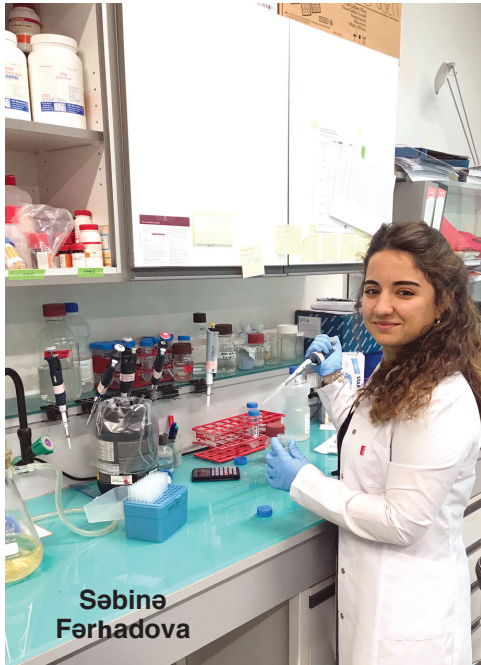
(Əvvəli 3-cü səhifədə)

Yeni, bir doktorant öz layihəsinə uyğun olaraq və təbii ki rəhbərinin məsləhəti ilə istədiyi eksperimenti apara bilər və bunun üçün lazım olan bütün reaktivləri çox qısa müddətdə əldə edə bilər. Bu da elmi-araşdırmanın həm keyfiyyət, həm də sürət baxımından daha üstün olması deməkdir.

Fidan Hüseynova: Bildiyimiz kimi Avropa təhsil sistemi daha yeni və daha müasirdir. Əlbəttə ki, belə bir mühitdə təhsil almağın üstünlükləri də çox olacaqdır. Ən son elmi yeniliklər, ən müasir avadanlıqlarla işləmək imkanı, fərqli təhsil sistemlərinə malik ölkələrdən olan elm adamlarının fikirləri ilə tanış olmaq və s. Bununla yanaşı, müxtəlif ölkələrdən olan tələbələrle birgə təhsil almaq oxuduğumuz ölkə ilə yanaşı digər fərqli mədəniyyətlərlə də tanış olmaq, bir sözlə dünya görüşünü də artırmaq imkanı verir.

- Təhsil aldığınız elm sahəsi üzrə bilikləriniz Azərbaycana nə kimi töhfələr verəcək?

Səbinə Fərhadova: Bu birgə proqramın ən əsas məqsədlərindən biri də Azərbaycanda "Molekulyar biologiya və Genetika" üzrə gələcəkdə qurulması

Səbinə Fərhadova

planlaşdırılan laboratoriyalara kadrların hazırlanmasıdır. Bu proqram 5 il ərzində hər il 2 tələbə göndərərək bizim öz sahələrimiz üzrə mütəxəssis olmağımızı, daha sonra qazandığımız biliklərin Azərbaycanda bu elm sahəsi üzrə inkişaf etmək istəyən tələbələrə ötürməyimizi təmin edəcək. Eyni zamanda düşünürəm ki, "Kök hüceyrələri" laboratoriyaların təşkilində də çox vacib rolumuz olacaqdır.

Fidan Hüseynova: Mən AMEA-nın magistraturasını Molekulyar Biologiya ixtisası üzrə bitirmişəm. Təhsil aldığım istiqamət (N.Ş.Mustafayevin elmi rəhbərliyi ilə) Azərbaycan Populyasiyası Genofondunun tədqiqi və digər dünya populyasiyaları ilə müqayisəsi üzrə olmuşdur. (MBBI -də bu istiqamətdə tədqiqatlar aparılır). Hazırda isə təhsil aldığım istiqamət (V.Barragan-Monteronun rəhbərliyi ilə) diş pulpası kök hüceyrələri ilə toxumanın differensiasiyasının təmin olunması və angiogenozun induksiyalanması üzrədir və bir qədər yenidir. Düşünürəm ki, yeni istiqamətlə məşğul olmaq, Azərbaycana qayıtdıqdan sonra daha çox yeni ideyalar və innovasiyalar həyata keçirmək həvəsi və imkanı verəcək.

- Artıq bir müddətdir ki, Fransada təhsil alırsınız. Bir Avropa ölkəsindən baxdıqda müasir Azərbaycan elmi necə görünür və avropalılar el-

mimizə münasibətini necə qiymətləndirirsiniz?

Səbinə Fərhadova: Dəyə bilərəm ki, 5-10 il bundan əvvəlki və indiki təhsil səviyyəsini müqayisə etdikdə, Azərbaycanda elm çox irəliləyib. Artıq ölkəmizdə yeni laboratoriyalar qurulur, AMEA-nın dəstəyi ilə çox sayda tələbələr Amerikada və Avropada fərqli laboratoriyalarda təcrübə keçir, sonra gəlib biliklərini buradakı laboratoriyalarda istifadə edirlər. Bizim təhsil aldığımız ixtisaslar üzrə ("Molekulyar Biologiya və Genetika") Azərbaycan elmi hələ çox inkişaf edəcək. Avropalıların elmimizə münasibətinə gəldikdə isə onu dəyə bilərəm ki, belə Birgə proqramları gördükdə, tələbələrimizin nə qədər işgüzar olduqlarını və dövlətimizin elmin inkişafına ayırdığı resursları gördükdə münasibətləri müsbət yöndə formalaşır.

Fidan Hüseynova: Avropa və digər ölkələrdə çalışan, eyni zamanda Azərbaycanda çalışıb digər Avropa ölkələrinin qabaqcıl elm müəssisələri ilə əməkdaşlıq edən kifayət qədər tanınmış alimlərimiz var. Ona görə də düşünürəm ki, avropalıların Azərbaycan elminə münasibəti normal olar. O ki qaldı digər suala, fərqli akademik sistemdən baxdıqda, müəyyən çatışmazlıqlar görünə bilər. Təbii ki bu normaldır, Azərbaycan gənc dövlətdir və elmimiz də Avropa ilə müqayisədə gənclər və inkişaf mərhələsindədir. Amma onu da qeyd etmək istərdim ki, Azərbaycan təhsil sisteminə müsbət cəhətlər də çoxdur.

- Yağın ki, elmi rəhbərinizin Azərbaycanlı bir doktoranta münasibəti oxucular üçün maraqlıdır. Bu haqda bir qədər məlumat verərdiniz. (Onun rəhbərliyi altında çalışmaq, verdiyi tapşırıqları yerinə yetirmək çətin deyil ki?)

Səbinə Fərhadova: Bu baxımdan özümü çox şanslı sayıram, çünki Fransadakı elmi rəhbərim Robert Feil həm rəhbər, həm tədqiqatçı, həm də bir insan kimi çox yaxşıdır. Hər bir elmi araşdırmada olduğu kimi mənim tədqiqatımda da bəzən səhvlər olur, bəzən istədiyim nəticəni ala bilmirəm. Rəhbərimin ən çox sevdiyim xüsusiyyəti odur ki, heç vaxt etdiyim bir səhvə sərt reaksiya verməz və ya sənə səsinə yüksəltməz. Verdikləri tapşırıqlarda istədiyim nəticəni almada dedi ki, "Elmdə heç vaxt səhv etmək problem deyil, bu normaldır və həmişə olacaqdır". Təbii ki bu rəhbərdən rəhbərə dəyişə bilər, çünki hər insanın yanaşması fərqli olur, amma cənab Robertin rəhbərliyi altında çalışmaq çox sevirdim. Onun mənə qarşı münasibətinin yaxşı olmasının bir səbəbi də odur ki, mən elimdən gəldiyi qədər dedi ki hər şeyi dəqiq yerinə yetirirəm, ona qarşı həmişə hörmətlə yanaşıram və s.

Fidan Hüseynova: Rəhbərim artıq bir neçə dəfə Azərbaycanda olub və azərbaycanlıları çox sevirdi, mənə də münasibəti çox yaxşıdır. Hətta çalışdırdırsınızla yanaşı digər problemlərlə də maraqlanıb kömək etsin. (Təbii ilk başlanğıcda daha çətin idi, həm yeni mövzu, həm adaptasiya, indi isə çətinlikdən daha çox maraqlıdır. Laboratoriyada işləmək daha çox zövq verir.

- Fransada təhsilinizi başa vurduqdan sonra həm AMEA-nın, həm də Monpelye Universitetinin diplomlarına layiq görülməksiniz. Elmi fəaliyyətinizi hansı ölkədə davam etdirməyi düşünürsünüz?

Səbinə Fərhadova: Dedi ki bu proqramın məqsədi Azərbaycanda bu ixtisas üzrə kadrların hazırlanmasıdır, yeni burada təhsilim bitdikdən sonra tə-

bii ki Azərbaycanda elmi fəaliyyətimi davam etdirməyi planlaşdırıram. Mənim ixtisasım üzrə olan yenilikləri nəzərdən qaçırmamaq üçün, tez-tez xaricə təcrübələrə, konfranslara getməyi planlaşdırıram. Çünki bu dəqiqə ən sürətlə inkişaf edən elmlərdən biri molekulyar biologiya, genetik və epigenetikadır, buna görə də biliklərimizi daim yeniləməliyik.

Fidan Hüseynova: Elmi fəaliyyətimi Azərbaycanda davam etdirmək istəyirəm. İnanıram ki, institutumuzda belə bir laboratoriya (kök hüceyrə laboratoriyası) yaradılacaq və biz öz fəaliyyətimizi

Fidan Hüseynova

burada davam etdirəcəyik. (ins.da (MBBI-de) Bunun üçün müəyyən qədər şərait və avadanlıq da var, sadəcə başlamaq lazımdır.

- Son illərdə AMEA dünyanın və Avropanın qabaqcıl universitetləri, elm mərkəzləri ilə əlaqələri genişləndirməkdədir. Azərbaycanlı alimlərin beynəlxalq konfranslarda iştirak etməsi və birgə elmi layihələri də bu əlaqələrin inkişafından xəbər verir. Azərbaycan elminin dünya elminə inteqrasiyası üçün daha hansı addımların atılması olduğunu düşünürsünüz?

Səbinə Fərhadova: Yuxarıda dediyim kimi, həqiqətən son zamanlarda elmin inkişafı üçün atılan addımlar çox vacibdir və Azərbaycan elminin inkişafına müsbət yöndə təsir göstərir. Azərbaycan elminin dünya elminə inteqrasiyası üçün birinci növbədə məhz Biologiya ixtisasları üzrə təhsil sisteminə, bakalavr pilləsindən başlayaraq, dəyişikliklər edilməlidir. Bu dəqiqə bütün dünyada elmin dili ingilis dilidir, buna görə də düşünürəm ki, ən vacib faktorlardan biri tələbələrin ingilis dili bilikləri lazımı səviyyədə olmalıdır, çünki ancaq o zaman elmdə baş verən bütün yeniliklərdən xəbərləri olacaq. İnteqrasiya üçün lazım olan addımlar artıq atılmağa başlayıb, bizim tələbələrin potensiallarını nəzərə alsaq, inanıram ki, yaxın gələcəkdə artıq Azərbaycan elmi dünya elmi arenasında öz sözünü deyəcək.

Fidan Hüseynova: Bəli, çox sevinirəm ki, elmimizin inkişafı və dünya elminə inteqrasiyası üçün çox mühüm addımlar atılır və bu da gələcəkdə öz müsbət nəticəsini əlbəttə ki verəcəkdir. Lakin daha da irəli getmək üçün laboratoriyalarımızın maddi-texniki vəziyyətinin (bazasının) dünya standartlarına yaxınlaşdırılması və burada təhsilini davam etdirən tələbələr üçün də eyni şəraiti yaratmaq və ən əsası tələbələrdə stimül yaratmaq vacibdir və elmimizə daha böyük töhfələr verər. İnanıram ki, biz buna nail olacağıq.

Müəhibəni hazırladı: Orxan İsayev

Baş redaktordan

Təhsil

Sabitlik adasının mühüm siması

Bu gün Azərbaycanı əsasən müsəlmanların yaşadığı Yaxın Şərqi sabitlik adası adlandırırlar. Dünyaya diqqətlə baxdıqda əminliklə demək olar ki, Şimali Qafqazda sakitlik silahlı gizli qüvvələrin liderlərinin məhvi və İslam şüarları altında fəaliyyət göstərən quldur təşkilatların üzvlərinin regiondan kütləvi çıxarılması sayəsində mümkün olub. Rusiyada qeyri-ənənəvi İslamla müharibəyə çevrilən terrorizmlə mübarizə, Qərbin uzun illər ərzində İrandakı vəziyyəti gərginləşdirmək cəhdlərinin bu ölkənin səlahiyyətli hökumət orqanları tərəfindən qarşısının alınması - bütün bunlar iki güclü dövlət arasında yerləşən Azərbaycanda dini zəmində baş verə biləcək problemi tarazlaşdırma bilən amil kimi görünür.

Bu sabitlik adasında yaşadığımız mühit həm keçmiş sovet dövrünün, həm də müasir zamanın elementlərinin cəmindən ibarət olsa da, əslində İslam əsaslanan həyat məhz sabit və təhlükəsiz olmalıdır. Çünki möminin, müsəlmanın üreyi, onun inanclarına görə, Yaradan tərəfindən bəxş edilən mərhəmətlə dolu olmalıdır. Belə bir insan üçün ən mühüm amil şəxsiyyətidir və əsas məsələ də bu yaxşı tərəfin tapılması və üzə çıxarılmasından ibarətdir. Lakin bəzən bu izah tamamilə başqa tərəfə yönəlir, vurğunun dəyişdirilməsi sözbə başqa bir mənə veriyi kimi, batini dini mahiyyətli mənənlərdən ibarət olan Qurani-Kərimin bilərəkdən səhv izahına yol verilir və bütün bunlar olduqca təhlükəli nəticələrə gətirib çıxarır.

"Sabir bağı" ilə üz bəüz, şəhərimizin məşhur "Monolit" binasında vaxtilə kitab mağazası yerləşirdi (indi bura hər-hansı klassikin əsərlərinin külliyyatı qiymətinə cəmi bir yay mövsümü dəbdə olan qısa şalvarlar satan növbəti bahalı dükana çevrilib). Həmin kitab mağazasında mənə görkəmli İslam aliminin altı cildlik əsəri rast gəldi. Bu kitab Quranın yalnız 78 ayədən ibarət olan "ər-Rəhman" surəsinin təfsirinə həsr edilmişdi. Təəvvür edirsinizmi, cəmi üç səhifəlik surə və altı cild kitabda alimin ona yazdığı izahı... Belə olduğu halda onilliklərə Quran kəlamını yalnız dəfn mərasimləri ilə əlaqələndirən nəsillər haqqında nə demək olar? Müstəqilliyin bərpasından sonra, sərhədlərin açıldığı ilk illərdə, hələ mövcud olduğu köhnə hakimiyyət strukturlarının iflic vəziyyətinə düşdüyü, yenilərinin hələ formalaşmadığı bir dövrdə alverçilərle yanaşı ölkəmizə çoxsaylı din təbliğçiləri də gəldi. Bu təbliğçilər İslamın müxtəlif, bəzən bizə yad olan məzhəbləri ilə yanaşı, həmçinin xristian və digər, hətta bir çox ölkədə qadağan olunmuş sektəllərin yayılması ilə məşğul idilər. Həmin dövrdə bu cür ekspansiyaya cəmi on yeddi məscidi olan, dini tədris müəssisələri, heç bir dini mətbuat orqanı olmayan gənc respublika Daşkənd İslam İnstitutu və Buxara mədrəsəsinin azsaylı savadlı yetirmələri ilə necə müqavimət göstərə bilirdi? İllər keçdikdən sonra indi də həmin vəziyyəti təəvvürümüze gətirməkdə çətinlik çəkirik.

Üstəlik yuxarı təbəqələrdə ateizm dövründə formalaşan dinin və din xadimlərinin dünyəvi hakimiyyətdən uzaqlaşdırılması, keçid dövrünün reallıqlarından, inflyasiyadan, iş yerlərinin itirilməsindən, Dağlıq Qarabağ probleminin dünya birliyi tərəfindən düzgün anlamamamızdan və digər problemlərdən dolayı aşağı təbəqələrin mənəvi dəyərlərə üz tutması... 80-ci illərin sonu 90-cı illərin əvvəllərində məhz bu cür vəziyyət yaran-

mışdı. Həmin dövrdə Zaqafqaziya Müsəlmanları İdarəsinin ehtiyatında xalq kütləyə çevrilməkdən saxlayan, onu əsrlər boyu qoruyub saxladığı və məhz ona məxsus olan mənəvi və əxlaqi dəyərlərin itirilməsindən xilas edə biləcək yalnız bir səmərəli vasitə vardı. Bu vasitə Söz idi və indiki, televiziyanın və internetin geniş imkanları olan dövrdən fərqli olaraq, o vaxt bu Söz canlı, çox vaxt da xoş qarşılanmayan və üzə deyilən söz idi. Bu Söz yalnız Həqiqət tərəfdarının deyil, bəzən ideoloji rəqibin, amansız düşmənin, hətta nəhəng partiyanın o dövrdəki Baş katibi Qorbaçovun da üzünə deyilirdi. Bu Sözləri isə əksər halda, bir insan deyirdi - idarənin sədri Şeyxülislam Allahşükür Paşazadə.

Sərhədləri Böyük Qafqaz sıra dağlarının hüdudlarını aşan və Rusiya Federasiyasının ərazisinin bir hissəsini də əhatə edən Qafqaz Müsəlmanları İdarəsinin sədri bu gün dövlətin, hökumətin güclü dəstəyini hiss edir. O vaxtlar isə... Onda birinci şəxslərin tez-tez dəyişdiyi hakimiyyətin özü də gənc, lakin təcrübəli dini liderin dəstəyini ehtiyac duyurdu.

Sovet təcrübəsinin davamı kimi dinin dövlət siyasətindən ayrılmasını dəstəkləyən, dini və dünyəvi hakimiyyətin bir-biri ilə əlaqədə olmamağı haqqında əsassız və diletant fikirlərə baxmayaraq dini idarə müstəqilliyin qurulmasının ən mürəkkəb illərində siyasətin mərkəzində idi və bu, İslam dünyagörüşünə zidd olmayan ən düzgün seçim idi. Axı mömin insan hər şeydən əvvəl vətəndaşdır. Deməli, onu əhatə edən dünyadan, xüsusi ilə Vətəndən ayrı ola bilməz və olmamalıdır, çünki Vətənə qarşı biganəlik elə ən böyük günahlardan biridir.

Oxucularımızın yadına bir məsələni də salağ. İslamın yaranması bəşəriyyət tarixində dönüş nöqtəsi oldu. O vaxtlar İsa peyğəmbəri Allah bilən və bu yanlış ideyanı tətbiq edən xristianlıqdan fərqli olaraq, İslam məhz insanı kainatın mərkəzinə yerləşdirərək öz diqqətini ona yönəltdi. Buna sübut kimi, yenə də xristianlıqdan fərqli olaraq, müsəlman ruhanilərinin ən yüksək təbəqələrinə ailə dəyərlərinin yad olmamasını və onların dövlət işlərində yaxın-

dan iştirakını göstərmək olar.

Yüksək instansiyalarda razılaşdırılma dövrünün sona çatdığı və həyatın yeni səhifədən başladığı mürəkkəb dövrdə Şeyxülislam Allahşükür Paşazadə məhz bu cür vətəndaş mövqeyini tutdu. O vaxtlar də-rəbəyilik dövrü idi, lakin ali dini şəxs üçün də də-rəbəyilik dövrünün olduğunu düşünmək sadəcə sadələşmədir. Əksinə, o vaxtlar dini liderə verilən, Allah və xalq qarşısında məsuliyyətə əsaslanan imkanlardan danışmağa haqqımız var. Aradan ötən 40 ildən artıq müddət isə Şeyxülislam həzrətlərinin həmin vaxt düzgün seçim etdiyini bir daha sübuta yetirib. Şeyxülislam Allahşükür Paşazadənin göstərdiyi fəaliyyətin nəticəsidir ki, bu illər ərzində

yer alması heç də təsadüfi deyil. Şeyxülislam Allahşükür Paşazadə professorudur, o cümlədən "Qafqazda İslam", "Milli münasibətlər və din", "İslamda xalq və cəmiyyət" və bir sıra başqa kitabların müəllifidir.

Sadaladıqlarımız Şeyxülislam, Qafqaz Xalqlarının Ali Dini Şurasının sədri, MDB Dinlərarası Şurasının həmsədri, avqustun 26-da yetmişilliyini keçirəcək Şeyxülislamın, taleyin hökmü ilə iki əsrin kəsişməsində və iki ictimai-siyasi quruluşun hökm sürdüyü dövrlərdə fəaliyyətdə olan Şeyxin 40 il ərzində Allah, dövlət və xalq qarşısındakı xidmətlərinin, gördüyü işlərin yalnız bezi təriflərinin qısa xülasəsidir.

Bu gün Şeyxülislam Allahşükür Paşazadə XXI əsr Azərbaycanının mühüm simalarındandır. Bu insan yaşadığı mürəkkəb dövrdə başqa seçim etmiş olsaydı onun taleyi necə olardı? Bu haqda çox düşünmək olar, lakin tarix fərziyyələri sevmir və hər kəsin əməlinə layiqincə qiymət verir. Müqəddəs Qurani-Kərimin yuxarıda qeyd etdiyimiz "ər-Rəhman" surəsinin 60-cı ayəsində deyildiyi kimi, "Yaxşılığın əvəzi ancaq yaxşılıqdır!"

Zülfüqar İslamoğlu

Prezident İlham Əliyev Şeyxülislam Allahşükür Paşazadənin anadan olmasının 70, Şeyxülislamıq fəaliyyətinin 40 illik yubileyinin qeyd edilməsi haqqında Sərəncam imzalayıb.

Sərəncamda bildirilir ki, 2019-cu ildə Qafqaz Müsəlmanları İdarəsinin sədri Şeyxülislam Allahşükür Paşazadənin anadan olmasının 70, şeyxülislamıq fəaliyyətinin 40 illiyi tamam olur. Şeyxülislam Allahşükür Paşazadə bütün həyatı boyu cəmiyyətdə mənəvi-əxlaqi dəyərlərin və milli həmrəyliyin bərqərar olunması yolunda səmərəli fəaliyyət göstərmiş, yaxın tarixi keçmişdə xalqımızın yaşamış olduğu taleyüklü hadisələr zamanı həm dini rəhbər, həm də ictimai xadim kimi yüksək vətənpərvərlik və əsl vətəndaş mövqeyi nümayiş etdirmişdir. O, ölkəmizdə beynəlxalq hüquq normalarına və mütərəqqi tarixi ənənələrə əsaslanan dövlət-din münasibətlərinin formalaşması, Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması və təbliği sahəsində səmərəli xidmətlər göstərməkdədir.

Müxtəlif konfessiyaların dini liderləri arasında böyük nüfuza malik olan Şeyxülislam Allahşükür Paşazadə bir çox beynəlxalq dini qurum və mərkəzlərin rəhbərliyində təmsil olunmaqla, sivilizasiyalararası dialoqun inkişafına, ayrı-ayrı etiqadlar arasında qarşılıqlı etimad mühitinin yaradılmasına sanballı töhfələr verir.

Qalib layihə

Avropa İttifaqının "Erasmus+k2" ali təhsil-beynəlxalq potensialın əlaqələndirilməsi mərkəzinə təqdim edilən beynəlxalq grant layihələrinin nəticələri açıqlanıb və 840 layihədən 163-ü qalib olub. Onlardan biri də Azərbaycan Texniki Universitetinin yer aldığı "İnnovativ və davamlılıq prinsipləri ilə klasterlərin inkişafında təşəbbüs və iştirakçılıq prinsiplərinin potensialının artırılmasında rol" - "UniClaD" adlı grant layihəsidir.

Litvanın Kaunas Tətbiqi Elmlər Universitetinin koordinatorluğu ilə yerinə yetiriləcək layihədə Azərbaycan və Moldova ilə yanaşı, İtaliya, Macarıstan, İspaniya, Litva, Polşa və Avstriya universitetləri iştirak edəcək. Layihə noyabr ayından fəaliyyətə başlayacaq və üç il davam edəcək.

Ümumi büdcəsi 985 min avro olan layihənin məqsədi tərəfdaş ölkə universitetlərində ali təhsilin idarə edilməsi, planlaşdırma, maliyyə imkanları, idarəçilik, klasterlərin yaradılması və s. inkişaf etdirməkdir.

Qeydiyyat başlanıb

Ali təhsil müəssisələrinin və AMEA-nın magistraturalarının boş qalan yerlərinə qəbul olan bakalavrların müvafiq təhsil müəssisələrində qeydiyyatı başlanıb.

Qəbul olunan bakalavrlar avqustun 23-dək (şənbə və bazar günləri istisna olmaqla) tələb olunan sənədləri qəbul olunduqları ali təhsil müəssisəsinə təqdim etməklə qeydiyyatdan keçməlidirlər. Qeyd olunan müddətdə sənədləri təqdim etməyən və qeydiyyatdan keçməyən bakalavrlar qəbul olunanlar siyahısından xaric ediləcəklər.

Bakalavrlar tələb olunan sənədlərin siyahısını qəbul olunduqları ali təhsil müəssisəsindən öyrənə bilərlər.

Əkiz qardaşlar

Sumqayıtlı əkiz qardaşlar ali məktəblərə keçirilən qəbul imtahanlarında yüksək nailiyyət qazanıblar. Belə ki, bu il Ağamalıyevlər ailəsinin iki övladı - Məhəmməd 694 balla, Əli isə 676 balla Azərbaycan Tibb Universitetinin müalicə işi fakültəsinə qəbul olunublar.

Orta təhsillərini fərqlənmə attestatı ilə başa vuran Məhəmməd və Əli Sumqayıtdakı Texniki və Təbiət Elmləri Liseyinin məzunlarıdır. Onlar gələcəkdə tibb sahəsində böyük uğurlara imza atmaq əzmindədirlər. Ağamalıyev qardaşları kurikulum sistemi üzrə keçirilən ilk imtahanlarda iştirak edəblər. Məhəmməd bütün sualları tam - 700 bala uyğun cavablandırıb. Lakin bir sualı cavablandırarkən mexaniki qüsur səbəbindən səhvə yol verməsi onun ən yüksək nəticəni əldə etməsinə mane olub.

Məhəmməd qəbul imtahanlarının həm də 1-ci mərhələsi olan 11-ci sinif buraxılış imtahanından 300 bal toplayaraq maksimum nəticə göstərib.

Ömrün müdrik çağı

Riyaziyyat və Mexanika İnstitutunun Maye və qaz mexanikası şöbəsinin müdiri, AMEA-nın müxbir üzvü Qeyrani Minhac oğlu Pənahovun 65 yaşı tamam oldu.

Qusar rayonunun Ənix kəndində anadan olan Qeyrani Pənahov Azərbaycan Dövlət Neft və Kimya İnstitutunu "Dağ mühəndisi" ixtisası üzrə bitirib, Dağıstan geoloji ekspedisiyasında fəaliyyət göstərərək, daha sonra Ukraynada Təhlükəsizlik Texnikası İnstitutunda böyük mühəndis vəzifəsində çalışıb. 1979-1988-ci illərdə o, Azərbaycan Neft və Kimya İnstitutunda kiçik elmi işçi və baş elmi işçi vəzifələrində işləyib, 1986-cı ildə namizədlik, 1996-cı ildə isə doktorluq dissertasiyalarını müdafiə edib və 2014-cü ildə "Mexanika" ixtisası üzrə AMEA-nın müxbir üzvü seçilib.

Alim 1988-ci ildən Riyaziyyat və Mexanika İnstitutunun Neft və qazın qeyri-xətti mexanikası şöbəsində böyük elmi işçi vəzifəsində çalışıb, 1999-2002-ci illərdə institutda Maye və qaz axınlarında fiziki mexaniki proseslər laboratoriyasının rəhbəri işləyib, 2002-ci ildən isə Maye və qaz mexanikası şöbəsinin müdürüdür.

Qeyrani Pənahov pedaqoji fəaliyyətlə də məşğul olub, 1996-2002-ci illər ərzində Azərbaycan Neft Akademiyasında professor vəzifəsində işləyib, bir sıra fənlərdən mühazirələr oxuyub.

Alim tərəfindən müxtəlif məhlulların süzülməsi prosesində hidrodinamik məsələlərdə elektrokinetik effektlərin nəzərə alınmasının vacibliyi göstərilib, dispers sistemləri axınlarında qapanma mexanizmi verilib, neftqazçıxarmada prosesləri tənzimləmək üçün reokimyəvi əmələgəlmələrin müəyyən termobarik şəraitdə rolu açıqlanıb. O, həmçinin bir sıra tənzimləmə bilən özlü-elastik tərkiblər üçün təkliflər verib ki, bunların əsasında müvəffəqiyyətlə təbii olunan sənaye texnologiyaları yaradılıb. Bu texnologiyalar hazırda Azərbaycan, Rusiya, ABŞ, Çin və Vyetnamda tətbiq olunur. Bundan əlavə o, mayələrin sərhədində yaranan fluktuasiyanın tənzimlənməsinin lokal təzyiqlə vasitəsilə mümkünliyini göstərərək yeni texnoloji metod irəli sürüb.

AMEA-nın müxbir üzvü Qeyrani Pənahov iki yüzə yaxın elmi məqalənin müəllifidir ki, onlardan 55-i Rusiya Federasiyasının və Azərbaycan Respublikasının patentini alıb, Rusiya Federasiyası İxtiralar Akademiyasının və Rusiya Təbiət Elmləri Akademiyasının həqiqi xarici üzvüdür.

Alim elm sahəsindəki nailiyyətlərinə görə akademik V.Vernadski adına fəxri gümüş medalı, Rusiya Təbiət Elmləri Akademiyasının Fəxri nişanı, AMEA-nın Fəxri fərmanı, Akademik Azad Mirzəcanzadə adına gümüş medalla təltif edilib.

Ölkəmizdə həyata keçirilən elm siyasəti Naxçıvan Muxtar Respublikasında yüksək səviyyədə dəstəklənir, elm sahəsində çalışanlara qayğı göstərilir, əsası 17 il əvvəl Heydər Əliyev tərəfindən qoyulan AMEA-nın Naxçıvan Bölməsi dövlətin daim diqqəti əhatəsindədir. Muxtar respublikada bütün sahələr kimi elm ocağının da səmərəli fəaliyyəti üçün ardıcıl və məqsədyönlü tədbirlər həyata keçirilir, Bölmənin maddi-texniki bazası gücləndirilir, əməkdaşlar üçün gözəl iş şəraiti yaradılır. Ötən illər ərzində Rəyasət Heyəti və elmi-tədqiqat institutları üçün müasir tələblərə cavab verən üç mərtəbəli bina ayrılıb, Batabat Astrofizika Rəsədxananının Batabat stansiyası və Bioresurslar İnstitutunun "Nəbatat Bağ"ının, Ordubadın Aşağı Əylis kəndində həmin institutun "Biokimyəvi tədqiqatlar laboratoriyası" üçün inzibati binalar tikilib istifadəyə verilib. Bölmənin nəzdində müasir avadanlıqlarla təchiz olunan "Tusi" nəşriyyatı, Yaşıl aptek, "Arxeologiya və Etnoqrafiya muzeyi", Distant Təhsil Mərkəzi, İnformasiya Kommunikasiya Texnologiyaları otağı yaradılıb, Seysmoloji Xidmət Mərkəzi zəruri müasir avadanlıqlar və proqram təminatı ilə təchiz olunub. "Nəbatat bağ"ının ərazisi işıqlandırma sistemi, "Ultra Sera" ailəsinə məxsus son texnologiyaya malik istilikxana qurulub. Bölmənin Elektron Kitabxanasında 12 terabayt yaddaşı olan əsas və ehtiyat server quraşdırılıb, elektron oxu zalı istifadəyə verilib.

AMEA-nın Naxçıvan Bölməsinin maddi-texniki bazası möhkəmləndirilir. Belə ki, ötən illər ərzində elmi-tədqiqat işlərinin daha da yaxşılaşdırmaq məqsədi ilə zəruri cihaz və avadanlıqların təmiri və təkmilləşdirilməsi işləri davam etdirilib. Ayrı-ayrı struktur bölmələr kompüter və avadanlıqları ilə təmin olunub, əməkdaşlara internet şəbəkəsinə mütəmadi qoşulmaq imkanı yaradılıb, müxtəlif elmi-tədqiqat laboratoriyaları üçün kimyəvi reaktivlər alınmışdır. Yalnız cari ilin iyul ayında 18 ədəd kompüter, 18 ədəd printer, skaner, "Tusi" nəşriyyatının çap keyfiyyətini yaxşılaşdırmaq üçün 9 ədəd toner, Bioresurslar İnstitutu üçün minik avtomobili alındı.

Elm adamlarına yaradılan şərait, göstərilən qayğı bunlarla bitmir. Dövlətin dəstəyi ilə hər il tədqiqatçıların elmi ezamiyyətlərə göndərilməsi, çöl-tədqiqat işləri ilə bağlı mikroavtobusun kollektivin istifadəsinə verilməsi, xeyli sayda qiymətli arxiv materiallarının surətlərinin Bölmənin Mərkəzi Elmi Arxivində toplanaraq elmi işçilərin ixtiyarında olması, muxtar respublika ərazisində elmi ekspedisiyaların aparılması üçün ayrılan vəsaitlər və digər bu kimi görülən işlər, həyata keçirilən tədbirlər bu sahəyə mühüm əhəmiyyət verilməsi ilə yanaşı qeyd etdiyimiz qayğının təkrar olunmaz nümunələridir.

Bölmənin elmi işçilərinin mənzil şəraitinin yaxşılaşdırılması, əmək haqlarının artırılması, elmi əhəmiyyəti ilə seçilən əsərlərin dövlət mükafatına layiq görülməsi kimi tədbirlər elm və elm adamlarına verilən yüksək dəyərin əyani göstəricisidir. Öz fəaliyyəti ilə fərqlənən Bölmə əməkdaşlarının fəxri adlarla, medallarla təltif edilməsi göstərir ki, elm adamlarına qayğı davamlı və sistemlidir.

Diyarımızın bütün sahələri kimi, bu gün elmimiz də inkişaf mərhələsinə yəşayır. Azərbaycanın ayrılmasız tərkib hissəsi kimi Naxçıvanın tarixini, maddi və mənəvi mədəniyyətini, təbii sərvətlərini, bitki, heyvanat aləmini və digər sahələrini hərtərəfli tədqiq et-

məyi qarşısına məqsəd qoyan Naxçıvan Bölməsinin elmi və təşkilati fəaliyyətində görülən işlərə gəlincə isə, bu elm ocağında 2003 -2019-cu illər ərzində elmi istiqamətlər müəyyən olunan müvafiq profillərə uyğun tədqiqat işləri aparılıb, ciddi elmi nəticələr və çoxsaylı elmi əsərlər ortaya qoyulub.

Ötən illərə nəzər salsaq görərik ki, muxtar respublikanın davamlı uğurlarına öz səmərəli elmi fəaliyyəti ilə layiqli töhfələr verən Bölmə əməkdaşları tərəfindən plan işindən əlavə ola-

si çap olunub. Əsərlərdən 18 monoqrafiya, 18 kitab, 1709 məqalə və konfrans materialı, 67 tezis xaricdə işıq üzünə görüb, 28 patent alınmışdır, 166 mühüm elmi nəticə əldə edilmişdir. Bundan başqa, Bölmə əməkdaşları Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında Elmin İnkişafı Fondu, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası, Rusiya Fundamental Tədqiqatlar Fondu, Ümumdünya Təbiəti Mühafizə Fondunun elmin müxtəlif istiqamətləri üzrə keçirdiyi qrant müsabiqələrində iştirak edərək 19-u respublika

iyası laboratoriyasında palçıqın kimyəvi analizi aparılıb, qatılaşdırılma, qurudulma metodikası, texniki şərtləri hazırlanıb, həm krem, həm də quru toz formasında qatılaşdırılaraq satış üçün əcxaxanalara göndərilib. Həmçinin, Darıdağ arsenli suyundan quru qalıq alınması üçün istehsal şəraiti yaradılıb, eyni zamanda Biləv zəy süxurundan üç birləşmənin alınması istiqamətində geniş tədqiqatlar aparılıb, qabıllı gili əsasında yuyucu tozu hazırlanıb. Naxçıvan Muxtar Respublikası ərazisində yem, dərman, efir yağlı, boyaq əhəmiyyətli, bəzək-bağçılıq üçün yararlı, bal verən, yeyilən yabanı qida bitkiləri, aşı maddəli, lifli, kitrelə, qlükozidli, alkaloidli, saponinli, flavanoidli, vitaminli, kosmetik və digər olmaqla, ümumilikdə 132 faydalı bitki qrupu müəyyən edilmişdir. Biore-surslar İnstitutunun laboratoriyasında steril şəraitdə qurudulan dərman bitkilərdən qarışıqların hazırlanması üçün sertifikatlar alınmışdır. Dərman bitkilərindən xüsusi seçilmiş reseptlərə əsasən qarışıqlar hazırlanaraq qatılaşdırılıb Bölmənin "Yaşıl aptek"inə, eyni zamanda muxtar respublikada fəaliyyət göstərən digər əcxaxanalara göndərilmişdir.

Fəaliyyətləri dövründə Bölmə əməkdaşları Türkiyə, Fransa, Almaniya, Misir, Avstriya, Pakistan, Qazaxıstan, Türkmənistan, Macarıstan, İran, Gürcüstan, Yaponiya, Rusiya, Ukrayna və başqa ölkələrdə keçirilən beynəlxalq elmi konfrans, konqres və simpoziumlarda elmin aktual problemlərinə dair məruzələrlə çıxış ediblər. Bölmədə özü də bir sıra aktual mövzulara həsr olunan beynəlxalq simpozium və konfranslar keçirilib və həmin tədbirlərdə xarici ölkələrdə öz araşdırmaları ilə elm aləmində tanınan tədqiqatçılar iştirak ediblər. Türkiyə, İran, Rusiya, Fransa, ABŞ, Hollandiya, Portuqaliya və digər ölkələrin tanınmış simaları bölmənin qonağı olub, burada bölmə və bölmənin nəzdindəki institutlarda görülən işlərlə yaxından tanış ediliblər.

(Davamı 8-ci səhifədə)

Geniş imkanlar

raq Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin Sədri cənab Vasif Talibovun tövsiyəsi və qayğısı ilə 2 cildlik "Naxçıvan ensiklopediyası", Azərbaycan və ingilis dillərində "Naxçıvan abidələri ensiklopediyası", 3 cildlik "Naxçıvan tarixi", "Naxçıvanın tarixi atlası", "Naxçıvan teatrının salnaməsi", 3 cildlik "Naxçıvan folkloru antologiyası", 2 cildlik "Naxçıvan Muxtar Respublikasının Qırmızı Kitabı", "Naxçıvan Muxtar Respublikasının ampelografiyası", "Naxçıvan Muxtar Respublikasının dərman bitkiləri", Azərbaycan, ingilis və rus dillərində "Dədə Qorqud yurdu - Naxçıvan" tarixi-coğrafi və etnoqrafik atlas", 2 cildlik "Naxçıvan coğrafiyası" və digər fundamental elmi əsərlər nəşr edilmişdir. Ümumilikdə bölmənin fəaliyyəti dövründə əməkdaşların 208 monoqrafiyası, 200 kitabı, 8034 elmi məqaləsi və konfrans materialı, 209 tezisi, 48 bukleti, 26 metodik vəsaiti, 21 xəritə olmaqla 6 kitabça, 5 tövsiyə-

və 4-ü beynəlxalq səviyyəli olmaqla 23 qrant layihəsinin qalibi olublar.

Bölmə əməkdaşları Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin Sədri-nin "Naxçıvan Muxtar Respublikası ərazisindəki tarix və mədəniyyət abidələrinin qorunması və pasportlaşdırılması işinin təşkili haqqında" 6 dekabr 2005-ci il tarixli Sərəncamına əsasən muxtar respublika ərazisində təşkil olunan, o cümlədən beynəlxalq ekspedisiyalarda xeyli sayda qiymətli materiallar əldə olunub. Bundan əlavə, 2013-cü ildə Ali Məclis Sədri-nin dəstəyi ilə Bölmədə yerli arxeoloji ekspedisiya qrupu yaradılıb ki, həmin ekspedisiya üzvlərinin ərazidə apardığı arxeoloji qazıntıların nəticələrini işıqlandıran elmi əsərlər hazırlanıb çap etdirilib.

Ali Məclis Sədri-nin "Şorsu" müalicəvi palçıqının hazırlanması ilə bağlı digər tapşırığına əsasən, bölmənin Təbii Ehtiyatlar İnstitutunun Mineral xammalın kimyası və texnolog-

Ustadnamə ustad sözü deməkdir. Ustadnamələri ustad aşığılar söyləyirlər. Ustadnamələr, adətən, ümumi məzmunlu olur, daha çox öyüd-nəsihət səciyyəsi daşıyır, hikmətlərlə zənginliyinə görə, onu qoşanın müdrikliyini təsdiqləyir. Ustadnamə məzmununa görə belə adlanır. Bu ayrıca bir şeir şəkli deyil. Gəraylı, qoşma, divanı və s. şeir şəkllərində ustadnamələr var.

“Koroğlu” dastanından sonra yaranmış məhəbbət dastanlarının çoxunu ustadnamə ilə başlamışlar və bu, bir ənənə halını almışdır. Məhəbbət dastanlarının ustadnamələrlə başlanması iki başlıca məqsəd daşıyır:

- ustad aşığıların hörmətlə yad olunması;
- dinləyicilərin ustad sözlərinin yaratdığı xoş ovqat altında dastanı dinləməyə hazırlanması, onların söhbətə maraqlandırılması.

Bunların heç biri təsadüfi deyil. Dinləyicilərin dastan danışacaq aşığa necə qulaq asacaqları əksər hallarda onun seçib oxuduğu ustadnamələrdən asılı olur. Ona görə də məclisi ələ almağı bacaran ustad aşığılar xalqın sevdiyi sənətkarların sözlərini ustadnamə kimi oxumağa üstünlük verirlər. Bu, məclisi dastan dinləməyə hazırlamağın ən yaxşı yoludur.

Bütün məhəbbət dastanlarının əvvəlində üç ustadnamə oxunur. Bu, birinci növbədə, üç sayının türklər üçün uğurlu, sayalı olması ilə bağlıdır. Burada “Atalar üçdən deyiblər” atalar sözü yada düşür. Digər tərəfdən, dinləyiciləri dastan dinləmək ovqatı üstündə kökləmək üçün üç ustadnamənin oxunması sınaqlardan çıxmış ən optimal variantdır.

Koroğlunun da çoxlu ustadnamələri var və ustad aşığılar onları bir çox dastanlarda ustadnamə yerində oxumuşlar. Koroğlunun şeirlərini aşığıların bəzi dastanlarda ustadnamə yerində oxumaları belə fikir oyadır ki, o, həqiqətən ustad aşığı olmuşdur. Çünki dastan söyləyən aşığı ustad kimi tanımadığı aşığın şeirini heç vaxt ustadnamə yerində oxumazdı. Eyni dastanı danışan müxtəlif aşığılar çox zaman ustadnamə yerində öz seçdikləri şeirləri oxuyurlar. Bu baxımdan “Qurbani” dastanının ikinci ustadnaməsi maraqlıdır. Birinci ustadnamə Xəstə Qasımın, ikincisi Koroğlunun “Sultanım” qoşması, üçüncüsü isə Molla Cümənindir. “Sultanım” qoşması “Hüseyn və Reyhan” dastanında da ustadnamə yerində işlənmişdir. Lakin onun “Qurbani” dastanındakından xeyli fərqləri vardır. “Məmməd xan və Səlib xanım” dastanında ikinci ustadnamə Koroğlunun məşhur “Bənərsən” vücutnaməsi, “Yəhya bəy və Dostu xanım” dastanının ikinci ustadnaməsi isə yenə Koroğlunun “Nə bilər” rədifli gəraylısıdır. “Abbas və Gülgəz” dastanını söyləyən aşığı da qəhrəman Koroğlunun yox, azman ustad saydığı Koroğlunun çox gözəl poeziya nümunəsi olan “Sultanım” rədifli qoşmasını ustadnamə yerində işlətməyi lazım bilmişdir. Bütün bunlar ustad aşığılarımızın Koroğlunu bir sənətkar kimi tanıdıqlarının ən gözəl təsdiqidir.

Dastan danışarkən ustadnamə seçmək aşığıdan həm böyük məsuliyyət, həm də sənətkarlıq tələb edir. Ustadnamə isə heç vaxt təsadüfən seçilmir. Azərbaycan dastanlarının ikinci cildində dastançı aşığılar tərəfindən ustadnamələrin seçilməsi haqqında çox gözəl deyilmişdir: Ustadnamə xalq şeiri növlərindədir. Əsasən qoşma, bəzən də divanı şəklinə (dastanlarımızda gəraylı şəklinə) olan ustadnamələr də var. “Azərbaycan dastanları”nın məhz ikinci cildində çap olunmuş “Abbas və Gülgəz” dastanındakı birinci ustadnamə Dəllək Muradın bir gəraylısıdır. “Yəhya bəy və Dostu xanım” dastanını danışan aşığı da ikinci ustadnamə yerində Koroğlunun “Nə bilər” rədifli gəraylısını oxumuşdur. - müəllif) olur. Məzmunca mütləq hikmətamiz, nəsihətamiz olmalıdır. Aşığılar bir ənənə olaraq dastana çox azman məşhur ustadların üç ustadnaməsi ilə başlayırlar. Elə buradan aydın görünür ki, adlı-sanlı aşığılarımız Koroğlunun aşığılığına, şairliyinə böyük hörmətlə yanaşmış, onu adi sənətkar yox, azman ustad kimi tanımışlar. Dastan söy-

ləyən aşığı ustadnaməni çox zaman öz seçir və əksər hallarda ya şəxsən tanıdığı, ya da şəxsiyyətinə və yaradıcılığına böyük hörmət bəslədiyi sənətkarlardan oxuyur. Yaranma tarixi XVI-XVII əsrlərlə bağlanan dastanlarımızın başlanğıcında XVIII-XIX əsrlərdə, hətta XX əsrdə yaşamış ustadların ustadnamələrinin oxunması da bununla bağlıdır. “Qurbani” dastanı da XVI-XVII əsrlərdə yaranmışdır, Koroğlunun isə ondan xeyli əvvəl yaşadığı artıq öz təsdiqini tapmışdır. Bu dastanda ustadnamə yerində işlənmiş “Sultanım” şeiri belədir:

Koroğlunun ustadnamələri

Bakıda Koroğlunun abidəsi. Müəllif - Azərbaycanın xalq rəssamı, SSRİ Rəssamıq Akademiyasının müxbir üzvü və SSRİ Dövlət Mükafatı laureatı Tokay Məmmədov

*Qoç quzudan quzu törər qoç olar,
Qoç igiddən qoçaq olar, sultanım!
Mərd igidlər dava günü şad olar,
Müxənnətlər naçaq olar, sultanım!*

*Canım qurban mərd igidin özünə,
Mərdi ölsə, əlin vurmaz dizinə.
Füsrət düşsə düşmanın gözünə
Burma-burma bıçaq olar, sultanım!*

*Mərd igidlər bir-birinə daldadı,
Çuğullar ölməyib, sağı-soldadı.
Mərd meydandan qaçmaz, qaçsa aldadı,
Qovğa günü haçaq olar, sultanım!*

Bu şeirin fəlsəfi fikir tutumu, öyüd-nəsihət səciyyəli hikmətli, nəsihətli ifadələr, döyüş, mərdlik, igidlik ruhuyla yoğurulmuş misralar bütövlükdə onun ustadnamə adlanmasına səbəb olmuşdur. Məni şeirin bədii gözəlliyi, poetik siqləti ilə yanaşı, bir də sonuncu misradakı “haçaq” sözü maraqlandırır. “Haçaq”, “haçan”, “nə vaxt” deməkdir və bu misrada o qədər yerində, o qədər ustalıqla işlənmişdir ki, misranın poetikliyini birə on qat artırmışdır. Haçaq sözü bu gün də Azərbaycanın qərb bölgəsində - Gəncə-Qazax-Borçalı-Göyçə tərəflərdə haçaq və haçax şəkllərində işlənməkdədir.

Koroğlunu bu ustadnaməsi “Qurbani” dastanının 1961-ci il nəşrində beş bənddir və ustadnamə kimi verilmişdir. İlk üç bənd yuxarıdakı şeirdəkindən bir qədər fərqlidir. Onu oxuyan aşığı bəlkə şeiri

belə eşidib, bəlkə müəyyən misraları unudub, sonradan bərpa eləyib. Hər halda ustadnamə yerində oxunmuş şeirdəki təhrifləri ondakı Koroğlu üslubundan yayınmış söz və ifadələr də göstərir.

Koroğlunun ustadnamələrindən biri də “Nə bilər” gəraylısıdır. Üç bəndlik bu gəraylı Nigar xanımın dilindən Koroğlunun haqqında deyilmişdir, ancaq onun möhürbəndi Koroğlunun adı ilə bağlıdır. Möhürbənddə bu adın çəkilməsi şeiri Koroğlunun qoşduğunu yox, Nigarın Koroğluya üz tutduğunu bildirir. Bu gəraylı öyüd-nəsihət məzmunlu olduğuna görə, ustadnamədir:

*Binadan gözəl olmayan
Telin qədrini nə bilər?
Çöldə gəzən boz sərçələr
Gülün qədrini nə bilər?*

*Kal qoşub, kotan əkməyən,
Nanın süfrəyə tökməyən,
Arının qəhrin çəkməyən
Balın qədrini nə bilər?*

*Utan, qoç Koroğlu, utan,
Dağların damənin tutan.
Sənin kimi başa çatan
Elin qədrini nə bilər?*

Şeirin Nigar xanımın dilindən Koroğlu haqqında deyildiyini onun sonuncu bəndi aydın göstərir. Sənin kimi başa çatan misrası Koroğluya ünvanlanmışdır. Koroğlu özü haqqında belə deməzdi. Bu üslub Koroğlu şeirlərinə yaddır. Sonuncu bəndin birinci misra da Koroğlu haqqındadır. Utan, qoç Koroğlu, utan misrasında yenə Nigar xanım Koroğlunu qınayır, onun tutduğu işin böyük səhv olduğunu xatırladır. Şeir bütövlükdə Nigar xanımın qınaqla yoğurulmuş yanğısının, duyğusunun, hiss və həyəcanlarının gözəl poetik ifadəsidir. Sonuncu bənddə Koroğlunun adının çəkilməsi onun Koroğlunun dilindən söyləndiyini düşündürməyə heç bir əsas vermir.

Koroğlunun “Olu” rədifli qoşması da onun ən gözəl ustadnamələrindən biridir. Çox güclü həyat müşahidələri əsasında düzülüb-qoşulmuş bu qoşma dastanda Dəmirçioğlunun dilindən söylənmişdir. Buna baxmayaraq həmin qoşma ərişinə-argacına, güllərinə-naxışlarına görə Koroğlunun digər şeirlərindən qətiyyətlə seçilmir. Onun bütün misralarına Koroğlunun öz nəfəsi hopmuşdur:

*Dünyada heç igid yoxsul olmasın,
Yoxsulluq igidə yaman ad olu.
Hər kəsin ki, varı, dövləti olsa,
Ləzzət çəkər, dəhanında dad olu.*

*Varlı, kasıb bu dünyadan keçərlər,
Yaxşını, yamanı görüb seçərlər.
Varın olsa, gəlib yeyər, içərlər,
Yoxsul olsan, qohum-qardaş yad olu.*

*Dəmirçoğlu, igid çoxdu dünyada,
Artdı dərdim, oldu həddən ziyada.
Yaxşı at minənlər qalsa piyada,
Daş düşər başına, ömrü bad olu.*

Koroğlunun çox sevilən, dillər əzbəri olan, dastandan ayrılıqda müstəqil şeir kimi söylənən şeirlərindən biri də “Məni qocalmışam, ya zəmanəmi?” qoşmasıdır. Bu qoşma çox bitkin, gözəl poetik nümunədir, müxtəlif güllərdən toxunmuş bir hikmət çələngidir. Qoşmanı diqqətlə oxuyub dönə-dönə misralar, bəndlər üstündə düşünəndə aydınca hiss olunur ki, bu ustadnamə doğrudan da bir ustad kəlamıdır:

(Davamı 8-ci səhifədə)

Kitab rəfimizdən

Lüğət çapdan çıxıb

Daşkənddəki Heydər Əliyev adına Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzinin layihəsinə əsasən, ilk dəfə olaraq, “Azərbaycanca - özbəkçə, özbəkçə - azərbaycanca” lüğət çapdan çıxıb. Lüğət Nəsimi adına Dilçilik İnstitutunun və Özbəkistan Milli Elmlər Akademiyasının Ədəbiyyat, Dil və Folklor İnstitutunun elmi şuralarının qərarları ilə nəşr olunub.

Layihənin rəhbəri, eyni zamanda “Ön söz”ün müəllifi Mərkəzin direktoru Samir Abbasov, tərtibçi müəlliflər isə Dilçilik İnstitutunun Tətbiqi dilçilik şöbəsinin müdiri, professor İsmayıl Məmmədli, özbək ədəbiyyatşünas, dilşünas alim Babaxan Şərif, professor Almaz Binnetova və şərqşünas-filoloq Şahista Kamranlıdır.

Nəşrin rəyçiləri Dilçilik İnstitutunun direktoru, akademik Möhsün Nağısoylu, Özbəkistan Elmlər Akademiyası Dil, Ədəbiyyat və Folklor İnstitutunun Lüğətşünaslıq şöbəsinin müdiri, filologiya elmləri naməzdi Abdvahab Mədvəliyev, elmi məsləhətçiləri isə akademik İsa Həbibbəyli və Əlişir Nəvai adına Daşkənd Dövlət Özbək dili və Ədəbiyyatı Universitetinin rektoru, professor Şuhrat Siracəddinovdur.

Lüğətdə ümumilikdə 23 minə yaxın söz və ifadənin qarşılıqlı tərcüməsi verilib. Hər iki dildə istifadə olunan əlifbada hərflərin transkripsiyası xüsusi cədvəldə öz əksini tapıb.

Yeni monoqrafiya

AMEA-nın müxbir üzvü Vəli Baxşəliyev, tarix üzrə fəlsəfə doktoru Zeynəb Quliyeva, Turan Həşimova, Kamran Mehbalıyev və Elmar Baxşəliyevin həmmüəllifi olduqları “Naxçıvantəpədə 2018-ci ilin arxeoloji tədqiqatları” adlı monoqrafiya çapdan çıxıb.

Naxçıvan Bölməsi Rəyasət Heyətinin qərarı ilə nəşr olunan monoqrafiyanın elmi redaktoru professor Qüdrət İsmayilzadə, rəyçiləri tarix üzrə elmlər doktoru, professor Abbas Seyidov və tarix üzrə fəlsəfə doktoru Abuzər Ələkbərovdur.

Kitabda Naxçıvantəpə yaşıyış yerində 2018-ci ildə aparılan arxeoloji tədqiqat işlərinin nəticələri ümumiləşdirilib. Arxeoloji tədqiqatlar nəticəsində Naxçıvantəpə yaşayış yerinin Eneolit dövrünün erkən və orta mərhələsinə aid tapıntılar əldə edilib.

Monoqrafiya universitet tələbələri və mütəxəssislər, eləcə də geniş oxucu kütləsi üçün nəzərdə tutulub.

Koroğlunun ustadnamələri

(Əvvəli 7-ci səhifədə)

Titrəyir əllərim, tor görür gözüm,
Mənmi qocalmışam, ya zəmanəmi?
Dolaşmır dəhanda söhbətim, sözüm,
Mənmi qocalmışam, ya zəmanəmi?

Tutulur məclisdə igidin yası,
Kar görmür qılınçı, polad libası.
Gəlib bic əyyamı, namərd dünyası:
Mənmi qocalmışam, ya zəmanəmi?

Belə zaman hara, qoç igid hara?
Mərdləri çəkirlər namərdlər dara.
Baş əyir laçınlar, tərənlar sara,
Mənmi qocalmışam, ya zəmanəmi?

Axır əcəl gəldi, yetdi hay-haray!
Çəkdiyim qovğalar bitdi hay-haray!
Tüfəng çıxdı, mərdlik getdi hay-haray!
Mənmi qocalmışam, ya zəmanəmi?

Ankara Türkiyə Milli Botanika Bağının əməkdaşları Məhərrəm Cihan, dr.Özləm Mavi İdman və Mərvə Yılmaz Mərkəzi Nəbatat Bağının qonağı olublar.

Bağın direktoru Vahid Fərzəliyev qonaqlara qurumun elmi-tədqiqat istiqamətləri, beynəlxalq əlaqələri, kolleksiya sahələrində olan bitkilər haqqında geniş məlumat verib. Qonaqlar Bağın qızılqül, dərman və nadir bitkilərin kolleksiya sahələri ilə yaxından tanış olub, iki qardaş ölkə arasında əməkdaşlıq perspektivlərini yüksək qiymətləndirərək birgə tədqiqatlar, kadr və təcrübə mübadiləsi, müştərek layihələr və ekspedisiyaların təşkili, bitki materiallarının mübadiləsi üçün geniş imkanların olduğunu vurğulayıblar.

Koroğluyam, Qırat üstə gəzərdim,
Müxənnətlər başın vurub əzərdim.
Nərelər çəkərdim, səflər pozardım,
Mənmi qocalmışam, ya zəmanəmi?

Koroğlunun həyatının güzgüsüdür bu şeir. Koroğlunun həyatı isə dövrün, zamanın bir parçasıdır. Onda bu şeiri zamanın, dövrün bir parçasının güzgüsü adlandırmaq olar. Zaman, dövr haqqında çox şeirlər yazılıb. Ancaq cəsərlə demək olar ki, zaman haqqında Azərbaycan poeziyasında bu qoşma nadir incilərdən biridir. Təsəvvür eləyin ki, tüfəngin çıxmağı ilə zamanın birdən-birə bu qədər kəskin şəkildə dəyişməyi, namərdlərin mərdləri dara çəkməyi, laçınların, tərənların sara baş əyməyi, bic əyyamının, namərd dünyasının gəldiyi, bütün bunlara görə də mərdliyin, düzlüyün, insanlığın canlı heykəli olan

Koroğlu sözünün dillərdə dolaşmamağı şeirdə o qədər canlı, dolğun, obrazlı ifadələrlə verilmişdir ki, onları bundan gözəl demək olmazdı. Həm də bu şeiri bütün varlığı mərdlik, kişilik, insanlıq duyğuları ilə yoğurulmuş, tüfəngin meydana çıxması ilə bu duyğulara nöqtə qoyulduğunu hamıdan gözəl duyan Koroğludan başqa heç kəs düzüb-qoşa bilməzdi. Bəlkə elə ona görə də tüfəngin meydana çıxması ilə mərdliyin, kişiliyin, insanlığın bitdiyi haqqında onunla yanaşı qoymağa ikinci bir şeirimiz yoxdur.

Koroğlunun ən gözəl ustadnamələrindən biri də "Bənzərsən" vücutnaməsidir. Bu şeir də istər ustadnamə, istərsə vücutnamə kimi Azərbaycan ədəbiyyatının ən gözəl, bəlkə də tayı-bərabəri olmayan poetik söz örnəklərindən biridir.

İslam Sadiq
Folklor İnstitutu, "Folklor və yazılı ədəbiyyat" şöbəsinin aparıcı elmi işçisi, filologiya elmləri doktoru

Əməkdaşlıq genişləndirilir

Geniş imkanlar

(Əvvəli 6-cı səhifədə)

Bu gün bölmə Türkiyənin İstanbul, Ankara, Ərzurum, İğdır universitetləri, İranın Təbriz Dövlət Universiteti, Təbriz Milli Kitabxanası, Rusiya Federasiyasının Elmlər Akademiyası, Moskva Dövlət, Tomsk universitetləri, Yer Maqnetizmi, Krım Astrofizika Rəsədxanası, Ümumdünya Təbiəti Mühafizə Fondu, Gürcüstan Respublikası Batumi Botanika Bağ, ABŞ-in, Fransanın və digər xarici ölkələrin elmi müəssisələri ilə yaxından əməkdaşlıq edir.

Ötən dövr ərzində bir sıra xarici ölkələrin yüksək reytingli elmi jurnallarında əməkdaşların elmi məqalələri çap edilib. Respublikamızın hüduqlarından kənar da tanınan və xarici tədqiqatçılar tərəfindən elmi əsərlərindən istifadə olunan alimlərimizin uğurlu nailiyyətlərinin beynəlxalq səviyyədə qəbul edilməsinin nə-

ticəsidir ki, iki nəfər əməkdaş Rusiya Təbiətşünaslıq Akademiyasının professoru, bir nəfər "Elmin qızıl fondu" milli proqramı çərçivəsində Rusiya Təbiətşünaslıq Akademiyasının "Əməkdar elm və texnika xadimi" fəxri adına və Beynəlxalq Birləşmiş Elmlər Akademiyasının üzvü diplomuna layiq görüldü. Bir nəfər əməkdaş Ümumdünya Təbiəti Mühafizə Fondunun Asiya Birliyinin Fəxri fərmanına layiq görüldü, bir nəfər İngiltərənin Kembric Skolars Pablişinq nəşriyyatının "Qeyri üzvü kimya" jurnalının məsləhətçi redaksiya heyətinin üzvü, Çinin Hangzhou şəhərində keçirilən "Ətraf mühit və geoelm" beynəlxalq konfransına rəyçi və Beynəlxalq Seolit Assosiasiyasına üzv seçilib. Daha bir nəfər əməkdaş isə Göy mexanikası sahəsindəki nailiyyətlərinə görə Amerika Astronomiya və Astrofizika kimi nüfuzlu beynəlxalq jurnalın redaksiya heyətinə üzv və rəyçi seçilib.

Qürur doğuran haldır ki, əməkdaşlar

tərəfindən hazırlanan "Təbii suların geokimyası və Naxçıvan Muxtar Respublikasında yayılma xüsusiyyətləri" adlı kitab 38-ci Beynəlxalq Luvr kitab sərgisinin "Qızıl medal"na və Xalq Təsərrüfatı Nailiyyətləri Sərgisində keçirilən V Beynəlxalq Moskva Təhsil sərgisinin diplomuna, eyni zamanda "Cəmiyyət və təbiətin qarşılıqlı əlaqəsində ekologiya və ətraf mühit" adlı kitab isə Rusiyanın paytaxtı Moskva şəhərində 31-ci Beynəlxalq Kitab Sərgi Yarmarkasında elmin və təhsilin inkişafında əhəmiyyətinə görə Təşkilat Komitəsinin "Qızıl medal" mükafatına layiq görüldü.

Heç sübhə yoxdur ki, Bölmə əməkdaşları bundan sonra da əməli işləri ilə qarşdakı vəzifələri yerinə yetirmək və ölkə elminin inkişafına layiqli töhfələr vermək üçün səylə çalışırlar.

Türkanə Bəyləri
AMEA Naxçıvan Bölməsinin
İnformasiya şöbəsinin əməkdaşı

AMEA Naxçıvan Bölməsinin Bioresurslar İnstitutunun elmi işçisi, aqrar elmlər doktoru Varis Quliyevin "Adı və dadı ilə tanınan Naxçıvan göycəsi" adlı monoqrafiyası işıq üzünə görüb.

Monoqrafiyada Naxçıvan da meyvəçiliyin inkişaf tarixindən və müasir vəziyyətindən bəhs olunur. Elmi əsərdə ənə-

Naxçıvan göycəsi

nəvi olaraq hər il Naxçıvanda keçirilən göycə festivallarının əhəmiyyəti vurğulanıb, Naxçıvan göycəsi növünün pomoloji təsviri, aqrobioloji xüsusiyyətləri, təbii variyasiyaları, seleksiya yolu ilə alınan yeni formaları, becərilmə aqrotex-

nikası və çoxaldılma üsulları oxucuların diqqətinə çatdırılıb.

Yeni nəşrdə alça növünün biomüxtəlifliyi, göycə meyvələrindən hazırlanan müxtəlif çeşidli qida məhsulları haqqında elmi məlumatlara da geniş yer verilib. Həmçinin

Naxçıvan göycəsinin genetik xüsusiyyətlərinə dair aparılan elmi araşdırmalar, əldə olunmuş nəticələr və əməli təkliflər qeyd edilib, sortun iqtisadi səmərəliliyi müəyyənləşdirilib.

Monoqrafiya aqronomlar, kənd təsərrüfatı mütəxəssisləri, fermerlər, həmçinin tələbə və magistrantlar üçün nəzərdə tutulub.

Redaksiya heyəti:
Akif Əlizadə, İbrahim Quliyev, İsa Həbibbəyli, Tofiq Nağıyev,
Dilqəm Tağıyev, Rasim Əliquliyev, Əhliman Əmiraslanov, Qərib Məmmədov,
İsmayıl Hacıyev, Fuad Əliyev, Fəxrəddin Qədrirov, Teymur Kərimli,
Nazim Məmmədov, Nərgiz Axundova

Redaktor: Zülfüqar İslamoğlu
Redaktor müavini: Sədayə Mürsəlova
Dizayner: Hilal Ağamoğlanov
Məsul katib: Qaliya Əliyeva
Çapa məsul: Akif İbişov

Ünvan: AZ 1001, Bakı, İstiqlaliyyət küçəsi 30.
Azərbaycan MEA Rəyasət Heyətinin binası,
"Elm" qəzetinin redaksiyası
E-mail: elm_qezeti@science.az

Qəzet "Elm" qəzetinin redaksiyasında yığılır və "Azərbaycan" nəşriyyatında çap olunur. Müəlliflərlə redaksiyanın mövqeyi uyğun gəlməyə bilər.

Çapa imzalanmışdır: 22.08.2019-cu il.

Sifariş: 2799

Tiraj: 500

Elan

Aktual problemlər müzakirə olunacaq

2-4 oktyabr tarixlərində akademik Yusif Məmmədəliyev adına Neft-Kimya Prosesləri İnstitutunun 90 illik yubileyinə həsr olunan "Müasir kimyanın aktual problemləri" mövzusunda beynəlxalq elmi konfrans keçiriləcək.

Konfrans AMEA, Kimya Elmləri Bölməsi və institutun birgə təşkilatçılığı ilə reallaşdırılacaq.

Konfransın keçirilməsində məqsəd kimya sahəsində son nailiyyətlərin müzakirəsi, yeni istiqamətlərin müəyyənləşdirilməsi, respublika və xarici tədqiqatçılar, elmi-tədqiqat institutları və ali təhsil müəssisələri arasında əlaqələrin yaradılmasıdır. Konfransda həmçinin kimyanın tədrisi problemləri və yeni yanaşmalar müzakirə olunacaq.

Beynəlxalq tədbirdə "Neft, yanar şistlər, səmt qazları və təbii qazların emalının aktual problemləri", "Neft-kimya sintezinin perspektiv istiqamətləri, kompüter kimyası", "Ekologiya və enerji problemlərinin həllində "yaşıl kimya", "Aqrokimya və farmokimyanın aktual problemləri", "Nanotexnologiyalar", "Katalizatorlar, katalitik sistemlər, katalitik proseslər, proseslərin optimallaşdırılması və riyazi modeləşdirilməsi", "Səthi-aktiv maddələr və xüsusi təyinatlı reagentlər", "Kimyanın tədrisinə yeni yanaşmalar (elm və təhsilin inteqrasiyası)" bölmələri üzrə plenar, şifahi və stend məruzələrinin dinlənilməsi nəzərdə tutulur.

Konfransa qəbul olunmuş məruzələr haqqında məlumatlar sentyabrın 15-dən müəlliflərə çatdırılacaq.

Daha ətraflı məlumatı institutun www.nkpi.az saytındən əldə etmək mümkündür.

Yeni kitablar

AMEA Naxçıvan Bölməsində "Yeni kitablar" başlığı altında sərgi təşkil olunub. Sərgidə bu il nəşr olunan əsərlər yer alıb. Burada həmçinin Naxçıvan yazıçıları, respublikanın xüsusi mühafizə olunan təbiət əraziləri, arıçılıq ənənələri, Naxçıvan şəhərinin epigrafiya abidələri ilə bağlı kitablar da nümayiş olunur.

Sərgi ayın sonuna kimi davam edəcəkdir.

Российский телеканал “Наука” запустил третий сезон видеоконкурса “Снимай науку!”. Участникам предстоит посоревноваться между собой в четырех номинациях: “Эксперимент”, “Научпоп”, “Открытие” и “Дети о науке”.

Конкурс, организованный телеканалом “Наука” и Всероссийским фестивалем НАУКА 0+, ориентирован на видеоблогеров, телевизионных журналистов, ученых, студентов, заинтересованных в популяризации научного знания. Видеоролики для участия в конкурсе принимаются до 30 сентября. Подать заявку на участие можно по ссылке.

“Конкурс “Снимай науку!” дает шанс заявить о себе лю-

Наука должна быть наглядной

дям, которые, как и мы, считают, что наука может и должна быть яркой и зрелищной. Это самый масштабный и массовый в нашей стране проект по вовлечению в популяризацию научного знания. Мы предъявляем минимальные требования к видео: хронометраж от 1 до 5 минут и HD качество, чтобы каждый мог поделиться своими идеями, как сделать науку интересной”, - говорит генеральный директор канала “Наука” Григорий Ковбасюк.

Ежегодно один из победителей конкурса “Снимай науку!” получает шанс стать автором телеканала “Наука”. Видеоблогер из Екатеринбурга

Александр Иванов, ставший лауреатом первого сезона, теперь обучает химии не только своих подписчиков, но и зрителей канала в телепроекте “Химия”.

“Когда я учился в школе, мне очень нравились научные фильмы. Но меня огорчало, что они черно-белые. А химия интересна как раз своими яркими и красочными реакциями. Мне очень хотелось увидеть и проделать все эти опыты, а затем показать всем остальным школьникам. И вот в 2017 году я участвую в конкурсе “Снимай науку!”, побеждаю и теперь, став телевизионным ведущим, воплощаю

свою детскую мечту в жизнь. Наука должна быть наглядной!”, - уверен Александр Иванов, ведущий телеканала “Наука”.

По итогам конкурса будут определены победители в трех номинациях: “Эксперимент”, “Научпоп”, “Открытие”. Кроме того, для зрителей до 14 лет в этом году отдельная номинация - “Дети о науке”.

С 1 октября по 7 октября пройдет подведение итогов конкурса, а 13 октября состоится церемония награждения в актовом зале Фундаментальной библиотеки МГУ в рамках церемонии закрытия Всероссийского фестиваля науки.

Обратили вспять

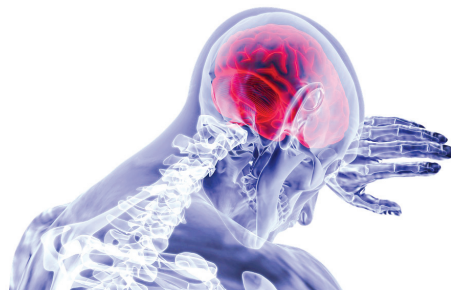
Ученые из Кембриджского института стволовых клеток смогли “омолодить” старый головной мозг. По данным издания *MedicalXpress*, результата им удалось пока достичь только на крысах, однако это открытие поможет в поисках метода лечения рассеянного склероза.

Уточняется, что специалисты изучили центральную нервную систему молодых и старых грызунов. Как стало известно, на старение мозга влияет увеличение жест-

кости в сером веществе. В ходе эксперимента биологи пересаживали олигодендроциты (тип клеток в нервной системе, участвующий в создании миелиновой оболочки) старых грызунов в мозг молодых. После этого клетки возвращались к молодому фенотипу, то есть буквально омолаживались. По словам специалистов, именно миелиновая оболочка обычно повреждается при рассеянном склерозе.

Кроме того, ученые пробовали удалять белок Piezo1, сигнализирующий клетке о мягкости или твердости среды. В резуль-

тате клетки считали даже жесткий материал мягким и восстанавливали прежнюю способность к регенерации.

Японские ученые изобрели метод для свободного выбора пола ребенка. Исследователям удалось воздействовать на клетки так, чтобы активным был только один из типов сперматозоидов. Об этом пишет The Guardian.

Исследователи из Университета Хиросимы, в Японии, научились выбирать пол потомства животных. Они провели эксперименты на мышах, которые привели к успешным результатам. Так, исследователям удалось воздействовать на клетки таким образом, чтобы активность проявлял только один из типов сперматозоидов - “мужской” или “женский”.

Клетки млекопитающих содержат два типа хромосом: X и Y. У самок все клетки,

Выбор на вкус

вместе с половыми, содержащие только X-хромосомы, а у самцов все клетки, кроме половых, имеют хромосомы обоих типов. Сперматозоиды могут содержать только один из типов хромосом.

Если яйцеклетка содержит только X-хромосомы и она будет оплодотворена сперматозоидом первого типа, то клетки плода будут содержать XX-хромосомы. То есть ребенок будет женского пола. Если оплодотворить яйцеклетку сперматозоидом второго типа, то это вызовет появление потомства мужского пола, с хромосомами XY.

Клетки обоих типов производятся в равных долях, поэтому процентное соотноше-

ние появления самца или самки составляет 50% на 50%.

Японские биологи изобрели химическое вещество, которое может снизить двигательную активность сперматозоидов с X-хромосомами. Она никоим образом не влияет на их жизнеспособность и способность к оплодотворению. В результате при искусственном оплодотворении ученые получили возможность выбирать “быстрые” или “медленные” сперматозоиды и комбинировать хромосомы двух типов в эмбрионе. Так использование спермы “быстрого” типа в 90% случаев привело к рождению самцов, а в 81% случаев использования спермы с “медленными” клетками привело к рождению самок.

Железный занавес

Министерство образования и науки разослало в институты приказ, который вызвал недоумение и возмущение среди российских ученых. Теперь им будет сложнее сотрудничать с иностранными коллегами. Уже заговорили о новом “железном занавесе”, который политики опускают в ущерб научным исследованиям.

Скандалный приказ Министерства был подготовлен еще в феврале, но разослан в подведомственные организации в июле. На этой неделе его предал огласке заведующий лабораторией Института проблем машиноведения РАН Александр Фрадков. Он обратился к министру науки и высшего образования с открытым

письмом, в котором просит отменить странный приказ. В чем же его суть? Этот документ ужесточает правила контактов с зарубежными учеными. Например, он требует за пять дней до встречи с прибывающими из-за границы коллегами предоставлять в министерство список участников и сканы паспортов иностранцев. А после составлять отчет о встрече, “заверенный круглой печатью”, и также отправлять его чиновникам. Нелепых требований много. Среди них есть запрет встречаться с иностранцами в одиночку. А также необходимость спрашивать у своего начальства разрешения на то, чтобы пообщаться с приехавшим из-за границы колле-

гой вне стен института. Например, поужинать с ним или сходить в театр. И о данном времяпрепровождении опять же нужно отчитаться перед министерством: письменно и с круглой печатью своей организации. Особое недоумение у автора открытого письма вызвал 17-й пункт приказа: находясь в российских научных учреждениях, иностранные ученые не должны использовать записывающие и копирующие информацию устройства. Точнее, могут использовать только тогда, когда это предусмотрено международными договорами.

Не менее печально, что под определение “иностранный ученый” теперь попадают российские исследователи, работающие по совместительству в зарубежных организациях. “Должен ли я запрашивать раз-

решение на встречу с российским гражданином, сотрудником моей лаборатории, если он работает в иностранной организации на территории России по совместительству или по контракту?” - пишет Александр Фрадков.

Обнародованный документ мгновенно вызвал возмущение в среде ученых. Подобные нормы, считают они, противоречат национальному проекту “Наука”, заявленная цель которого - сделать Россию полноправным участником мировой науки.

Столкнувшись с такой реакцией научного сообщества, Министерство поспешило заявить, что приказ “носит рекомендательный характер” и отражает общемировую практику при осуществлении взаимодействия с международными и иностранными организациями.

Презентация

20 сентября состоится презентация IV тома книги “История азербайджанской музыки” видного ученого-искусствоведа, основателя музыкальной текстологии, ведущей отделом Института архитектуры и искусства, академика Земфиры Сафаровой.

Книга посвящена анализу и исследованию творчества наших композиторов, сформировавшихся после 50-60-х годов прошлого века, и общей картине жизни этого периода.

Церемония состоится в рамках XI Международного музыкального фестиваля Узеира Гаджибекова в Азербайджанском союзе композиторов.

На островах бакинского архипелага

Сотрудники Института географии проводят исследование на островах бакинского архипелага.

Специалисты изучили отдаленные точки острова Хара-Зира, береговую линию, формы рельефа, создаваемые волнами, морфометрические параметры местности, элементы грязевого вулкана и измерения климата. Изучена также возможность освоения земель.

Клин клином...

Британские ученые нашли новый способ лечения алкоголизма с помощью наркотиков, сообщает издание *The Guardian*.

Нетрадиционное лечение специалисты из Бристольского университета применили в небольших дозах экстази. В исследовании нового метода лечения принимали участие одиннадцать человек.

В течение девяти месяцев ученые наблюдали за их состоянием и в итоге отметили, что к постоянному употреблению алкоголя вернулся только один из испытуемых, пятеро стали абсолютными трезвенниками, а остальные пять человек выпивают лишь иногда. Так, по мнению специалистов, применение подобных наркотических веществ оказалось эффективнее других методов борьбы с алкогольной зависимостью, поскольку они якобы не увидели пагубного влияния на организм подопытных, а также не зафиксировали у них рецидивов.

Напомним, что профессор Нью-Йоркского университета после исследования пришел к мысли, что летом люди чаще пробуют наркотики. В частности, более трети употреблении ЛСД и около 30% употребления MDMA и марихуаны начинаются именно в этом сезоне, а 28% употребление кокаина также приходится на лето.

Редакционная коллегия:

Акиф Ализаде, Ибрагим Гулиев, Иса Габибейли, Тофик Нагиев, Дильгам Тагиев, Расим Алигулиев, Ахлиман Амирасланов, Гариб Мамедов, Исмаил Гаджиев, Фуад Алиев, Фахраддин Гадиров, Теймур Керимли, Назим Мамедов, Наргиз Ахундова

Редактор: Зульфугар Исламоглу

Заместитель редактора: Сада Мурсалова

Ответственный секретарь: Галия Алиева

Дизайнер: Хилал Агамогланов

Ответственный за выпуск: Акиф Ибишов

Адрес: Баку, AZ 1001,

ул. Истиглалият, 30, Президиум НАНА, редакция газеты “Наука”

E-mail: elm_quezeti@science.az

Газета набирается в редакции и печатается в издательстве “Азербайджан”.

Мнение авторов может не совпадать с мнением редакции.

Подписано к печати:

22.08.2019 года

Заявка: 2799

Тираж: 500

Это интересно

Мифическое копые

Исследователю бытия внеземных цивилизаций удалось выявить на поверхности Луны заманчивую находку. Автором открытия феномена является всемирно известный тайваньский специалист Скотт Уоринг. Посредством тщательного наблюдения за лунными кратерами удалось обнаружить некое подобие вооружения инопланетян, обладающее латинской и римской гравировкой VEL, сообщает издание "Диалог.UA".

По мнению эксперта это может быть мифологическое копые VEL, который является воплощением мощных магических сил, предоставляющих возможность защищаться во время сражения. Скотт Уоринг акцентировал внимание на том, что это может быть религиозная реликвия, которой могут поклоняться и прославлять не только инопланетные существа, но и современное человечество. Таким образом удалось развенчать миф о том, что копые VEL обладало силой древнего божества. Именно поэтому представители исследовательского мира уверяют, что оружие наделено проклятиями инопланетной расы, имеющей невообразимую силу. Следует отметить, что находка довольно продолжительное время находилась в кратере Джексона.

Заказывайте и получайте

Китайская компания Sinogene планирует запустить массовую продажу клонированных котиков по 35 тысяч долларов за животное.

По данным СМИ, Sinogene уже имеет опыт успешного воспроизведения генетической копии кошки, также в планах компании клонирование лошадей и почтовых голубей. Первый котенок-клон родился во второй половине июля и за месяц доказал свою жизнеспособность.

Заместитель управляющего компании Чжао Цзяньпин заявил, что теперь Sinogene может предоставить услугу воспроизводства любимого питомца.

Чемодан для космоса

Берлинская дизайнерская студия совместно с NASA заключили совместный контракт на создание чемоданов для будущих космических туристов. Предмет будет выполнен из углеродного волокна, будет иметь графеновое покрытие.

Вес чемодана составит около 900 граммов, и он сможет складываться по всей плоскости в случае необходимости. В условиях невесомости кейс будет крепиться на электромагнитную опорную плиту к полу или стенам.

У владельца будет возможность зарядить телефон, если к тому времени это еще будет актуально, созвониться с родственниками через встроенный видеозеркало. Самое интересное, что разработка создавалась в сотрудничестве с 18-летней девушкой Алиссой Карсон, которая проходит тренировки в Космическом агентстве США. Одна будет одним из колонизаторов Марса.

Нелепые рекомендации

Представители научного клуба "1 июля", в который входят академики, члены-корреспонденты и профессора Российской академии наук, предложили правительству РФ отменить приказ Минобрнауки, вводящий новые требования к международному сотрудничеству российских ученых. Они считают, что ограничение контактов ученых с их зарубежными коллегами ограничивает профессиональную свободу представителей науки.

"Клуб "1 июля" предлагает правительству РФ немедленно отменить возмутительный приказ Министерства науки и высшего образования об утверждении рекомендаций по приему иностранных граждан в подведомственных организациях и строго наказать виновных в его появлении", - говорится в заявлении клуба, размещенном на его сайте.

"Недопустимым является ограничение личных и профессиональных свобод ученых, не дававших личного добровольного согласия на доступ к секретным сведениям", - отмечается в документе.

Ученые указывают, что появление приказа Минобрнауки без предварительной консультации с научным сообществом является ошибкой.

Подобная ситуация, по их мнению, "говорит о необходимости срочного восстановления единой самоуправляемой системы научных институтов под эгидой РАН".

Президент Российской академии наук Александр Сергеев назвал рекомендации Минобрнауки "нелепыми" для учреждений без доступа к гостайне. Он напомнил, что для работающих с гостайной организаций ограничения по такому взаимодействию существуют давно. Сергеев подчеркнул, что российское научное сообщество выступает за расширение международного сотрудничества.

Глава Минобрнауки Михаил Котюков сообщил в ответ, что подготовленный министерством документ ставит

своей целью систематизацию работы по международным проектам. В пресс-службе министерства пояснили, что приказ носит рекомендательный характер и соответствует мировым практикам.

О приказе Минобрнауки: Согласно приказу Минобрнауки РФ "Об утверждении рекомендаций по взаимодействию с госорганами иностранных государств, международными и иностранными организациями и приему иностранных граждан в территориальных органах и организациях, подведомственных Минобрнауки", в частности, вводятся требования, что руководитель организации за пять дней до встречи с иностранными коллегами должен уведомить министерство, указав в том числе всех российских участников встречи.

Кроме того, использование телефонов, компьютеров, фотоаппаратов и другой техники иностранными учеными теперь также разрешается только в случаях, "предусмотренных международными договорами РФ".

Технологии стремительно развиваются, и часто последние новости из мира технологий проходят мимо большинства людей. Мы подобрали несколько последних научных тенденций, о которых стоит знать каждому.

Лекарство от эболы

Два потенциальных медицинских средства против смертельной геморрагической лихорадки Эбола показали положительные результаты. Речь идет о двух экспериментальных препаратах? REGN-EB3 от компании Regeneron и антитело mAb114. Их разработали на основе антител в организмах людей, выживших после заражения вирусом. Это означает, что есть два возможных медикамента для лечения болезни, к которой недавно никто не знал, как подступиться.

Тестируют препарат в Конго? стране с острейшим кризисом, вызванным вирусом Эбола. В прошлом году там от этой болезни умерло почти две тысячи человек. Вирус характеризуется чрезвычайно сложным течением и имеет высокий уровень летальности.

Об этом стоит знать

Человеческие органы в животных

Японский ученый Хиромицу Накаучи заявил, что правительство Японии разрешило проведение экспериментов с целью выращивания человеческих органов в животных. Опыты Накаучи сосредоточены на создании эмбрионов животных, содержащих человеческие клетки. Цель ученых? использовать животных, чтобы вырастить полноценные органы, которые можно использовать в человеческом медицинском лечении.

Правда, такие идеи уже вызвали критику из-за этического вопроса, ведь это может привести к рождению созданий, сочетающих человеческие и животные гены, и может иметь непредсказуемые последствия.

Соединение мозга с компьютером

Всемирно известный предприниматель и изобретатель Илон Маск представил свой новый проект Neuralink. Компания уже не один год занималась проектом, имеющим целью объе-

динить мозг человека с компьютером, создав устройство микронного размера, которое будет введено в мозг хирургическим путем.

Маск инвестировал в компанию около 100 миллионов долларов. Изобретатель заявил, что компания испытывала импланты на крысах, а тестирование на людях может начаться уже в 2020 году.

Правда, эту идею Маска этические вопросы тоже не обошли. Многие эксперты обеспокоены возможной утечкой данных, которая может быть связана с использованием подобных технологий.

Huawei представил собственную операционную систему

Китайская компания Huawei представила новую операционную систему, которая заменит Android. Новую систему можно использовать на разных девайсах, и она значительно отличается от Android или Apple. Как пояснила компания, пока они будут отдавать предпочтение использованию Android, но в любой момент готовы "пе-

реключиться". Обозреватели связывают такие шаги китайского технологического гиганта с длительным противостоянием компании с правительством США. Американский президент Дональд Трамп недавно подписал распоряжение о запрете американским компаниям использовать телекоммуникационное оборудование от производителей, представляющих угрозу национальной безопасности. Документ сразу назвали нацеленным именно на Huawei.

Роботы увольняют людей

Компания Amazon в течение нескольких месяцев испытывала своих роботов-курьеров вблизи Вашингтона. В конце концов в компании заявили о расширении проекта также и на другие штаты. Это означает, что новые роботы-скауты могут автономно доставлять заказы. Пока роботов все еще сопровождают люди, чтобы проверять, все ли идет по плану. Однако эксперты обращают внимание, что, скорее всего, уже очень скоро работы уволят тысячи людей, задействованных в такой сфере по всему миру.

Встреча со студентами

В Центральной научной библиотеке состоялась встреча сотрудников Венгерского посольства в Баку с азербайджанскими студентами, выигравшими стипендиальную программу Hungaricum.

В мероприятии приняли участие Чрезвычайный и полномочный посол Венгрии в Баку Виктор Седеркеньи, аташе по вопросам культуры и образования посольства Михаил Грубее, студенты. Участникам была представлена обширная информация о стипендиальной программе Hungaricum. Было доведено до сведения, что ежегодно в

Венгрии на получение высшего образования претендуют тысячи студентов, и более 5000 студентов будут иметь право обучаться в Венгрии в течение 2019/2020 учебного года по названной программе.

Во время мероприятия было рекомендовано проводить такие встречи с членами Венгерского союза молодежи, чтобы стипендиаты и другие студенты могли больше узнать об их образе жизни в Венгрии, а также была обсуждена деятельность азербайджанских студенческих сообществ в Венгрии.

Справка: Стипендиальная программа Hungaricum была создана в 2013 году правительством Венгрии. Во время визита Президента Азербайджанской Республики Ильхама Алиева в Будапешт в 2014 году между Азербайджаном и Венгрией было подписано специальное соглашение, после чего, в 2015 году программа начала работу. Программа Stipendium Hungaricum ежегодно предоставляет 200 стипендий азербайджанским студентам за счет венгерского правительства.

Один из ведущих специалистов нашей страны по вопросам энергетики Гюльмира Рзаева стала обладателем особой британской визы, выдаваемой людям, имеющим международное признание в сфере науки, культуры и искусства. Гюльмира Рзаева - первый наш гражданин, получивший "визу для талантов". Новый тип визы для особо одаренных людей в Великобритании начали выдавать в 2011 году. Эта категория виз рассчитана на людей, чей особый талант в сфере науки, культуры и искусства признан на международном уровне и подтвержден британскими организациями. Подтвердить особый талант заявителей могут такие организации, как Совет по искусству Англии, Королевское общество, Королевская академия инженерии и Британская академия.

Гюльмира Рзаева рассказала о своих будущих планах в Великобритании.

- Как получилось, что специалист из Азербайджана был отмечен "визой для талантов" Великобритании?

- Все началось с Центра стратегических исследований при Президенте Азербайджана, где я 10 лет проработала старшим научным сотрудником по энергетическим вопросам. В этом центре были созданы все условия для молодых людей, чтобы проявить себя, проводить объективные исследовательские работы. Я максимально воспользовалась этим шансом и считаю, что именно это помогло мне в становлении экспертом по энергетике. На протяжении 10 лет практически каждый месяц, а то и чаще выступала на международных конференциях, было много поездок, где представляла интересы Азербайджана. За это время мне удалось стать международно-признанным экспертом, получить приглашения на работу от крупных мозговых центров, как Европы, так и США. С 2013 года я являюсь приглашенным научным сотрудником Оксфордского института энергетических исследований и Центра глобальной энергетической политики Колумбийского университета в Нью-Йорке, а также советником в Global Gas Center в Женеве. Думаю, именно все это и повлияло на решение британской Академии наук отметить именно меня.

На самом деле, это являлось главным критерием, так как Великобритания не выдает "визы для талантов" тем, кто является специалистом только у себя в стране и не имеет международного признания. Мне же помогло мое насыщенное "прошлое": публикации в научных журналах, издаваемых исследовательскими центрами Оксфордского и Гарвардского университетов, интервью и др. Было много работы за эти 10 лет и это сыграло огромную роль в принятии решения с британской стороны.

- Почему вы выбрали именно Великобританию?

- В этой стране у меня уже многие годы налажены хорошие связи. Я работаю в Оксфордском институте энергетических исследований, преподавала в ESCP London Business School, и совсем скоро, уже с октября, продолжу

сованные во вложении инвестиций в наш регион. Уверена, что в Великобритании для меня откроются большие перспективы.

- Вас будет связывать работа с Азербайджаном?

- Скоро я переезжаю в Лондон, буду там жить и работать. Азербайджан останется моей

Визы для талантов

свою работу в этом престижном заведении.

- Чем еще будете заниматься в Лондоне?

- Энергетический сектор насколько интересен и обширен, что мне не хотелось бы ограничиваться только исследовательской и преподавательской работой. Я уже получила предложение стать членом совета директоров от нескольких крупных компаний в Лондоне и сотрудничать с ними. Думаю также продолжить работу в Британии в сфере бизнеса - уже создала консалтинговую компанию, которая будет консультировать энергетические компании, заинтере-

родиною, благодаря которой я стала тем, кем сейчас являюсь. Для меня будет честью и дальше служить интересам своей страны. Если ко мне поступит обращение со стороны азербайджанской компании о сотрудничестве, то я с удовольствием его рассмотрю.

- Откуда такой интерес к энергетической сфере? Ведь женщин специалистов в этой области очень мало.

- Женщин, специализирующихся в энергетической сфере действительно мало, тут больше доминирует сильный пол. Когда я только приступила к этой работе, то обычно на панелях и сессиях конференций

была единственной женщиной-спикером. Помню, через год после начала работы в ЦСИ, получила приглашение на мероприятие НАТО в Анкаре. В нем принимали участие, в основном, представители силовых структур, а темой конференции была энергетическая безопасность. Меня пригласили выступить на соответствующую тему, и знаете, я была не только единственной женщиной, выступающей с докладом, но и единственной представительницей слабого пола во всей конференции. Мужчины смотрели на меня с удивленными глазами, со скептицизмом, мол, о чем она может нам рассказать. После моего выступления они, конечно же, изменили свое мнение, подошли общаться, обмениваться визитками. С такими ситуациями я еще не раз сталкивалась. Надо признать, что в энергетических компаниях работает очень мало женщин, особенно на руководящих позициях. Ситуация в этой области постепенно меняется, но пока медленными темпами. В последние годы стали чаще обсуждать вопросы, как привлечь слабый пол в энергосферу, какие препятствия тому существуют. Этой теме, в свою очередь, будет посвящена конференция, которая пройдет в октябре этого года в Техасе, в США. Организаторами мероприятия выступили крупные компании - BP, Chevron, Exxon Mobil и др. Меня, как международного эксперта, пригласили выступить на конференции и рассказать свою историю, поделиться опытом, вдохновить женщин, чтобы они не боялись идти в сферы, где доминируют мужчины.

В свою очередь, у меня есть в планах реализация проекта "Woman in energy", которую уже обсудила со многими крупными энергетическими компаниями в Лондоне и заручилась их поддержкой. Цель проекта - это собрать вместе женщин, как занимающих высокие посты в энергокомпаниях, так и молодых и перспективных, которые хотели бы работать в этой сфере. Будем обмениваться мнениями, опытом, знаниями, это станет своего рода диалогом между двумя разными группами. Думаю, что это будет интересный проект.

Лейла Мурад

Образование

Отложили на год

В новом учебном году в общеобразовательных учебных заведениях Азербайджана не будет изменений, связанных со школьной формой. Внедрение единой школьной формы планируется осуществить с 2020-2021 учебного года.

Как сообщает Report, об этом сказала сотрудник сектора по связям с общественностью отдела информации министерства образования Биллур Гаджизаде. Она также подчеркнула, что в связи с данным вопросом в министерстве образования создана Рабочая группа: "В связи с этим было сделано обращение в Бакинский швейный дом, в настоящее время ведутся соответствующие работы, дизайнеры готовят предварительный вариант формы. Проект дизайна единой школьной формы будет представлен общественности, будут учтены отзывы родителей, учителей и самих учащихся".

Обучение за счет государства

"Согласно закону "О социальной защите детей, потерявших родителей и лишенных родительской опеки", лица, потерявшие обоих родителей, одного из родителей, у которых родитель лишен родительских прав или один из родителей умер, если родитель - инвалид I и II групп, а также другие лица из этой категории освобождаются за счет государства от оплаты образования при обучении в государственных, а также частных учебных заведениях, сообщил заведующий сектором министерства образования Бахруз Муслимов.

Заведующий сектором отметил также, что эти студенты при обучении на уровне бакалавра, магистратуры и магистратуры в Национальной академии наук Азербайджана освобождаются от платы за обучение за счет государства.

Нострификация невозможна

Согласно законодательству Азербайджана, невозможно признание (нострификация) на территории страны специальностей лиц, получивших дистанционное образование (форма образования, при которой учебный процесс организован на основе электронных, телекоммуникационных, программно-технических средств) за границей.

В сообщении отмечено также, что для нострификации специальности, полученной за границей по степени докторантуры, следует обратиться в Высшую аттестационную комиссию при Президенте Азербайджана. "Министерство образования не сотрудничает с компаниями в области образования за рубежом, в том числе в связи с процедурами нострификации и не несет ответственности за деятельность этих компаний", - говорится в сообщении министерства.

Завещанно науке

Американец Джим Стауффер подал в суд на научный центр BRC (Biological Resource Center), который без согласия продал тело его погибшей матери армии США для краш-тестов. К иску присоединились еще 32 других лица, слушание дела должно состояться в октябре.

Подробности судебного иска стали известны лишь несколько дней назад. Там, в частности, говорится, что тела "буквально были манекенами

для краш-тестов, что означает их использование в экспериментах, связанных с влиянием разрушительных сил, например ударов, столкновений, баллистических травм и взрывов".

История тянется еще с 2014 года, когда Джим Стауффер пожертвовал тело своей матери Центру биологических ресурсов в Фениксе, надеясь, что оно будет использовано для изучения болезни Альцгеймера.

Впрочем, после расследования Reuters в 2016 году он узнал, что труп использовали для исследовательского проекта армии США по изучению воздействия бомбы - тело Дорис посадили в машину, после чего взорвали под ней фугас, оценивая таким образом ущерб, нанесенный телу. Расследование Reuters стало результатом рейда ФБР 2014 года на объект Центра биологических ресурсов, где были обнаружены ведра с частями человеческого тела, а также человеческая голова, пришитая к другому телу.

Новости

Японский взгляд

Исследователь по технологии каменной обработки Токийского университета Фумика Икеяма провела анализ многочисленных обсидиановых инструментов, обнаруженных в неолитических памятниках Азербайджана и хранящихся в Археологическом фонде Института археологии и этнографии. Цель - изучить технологию каменных орудий, изготовленных в период неолита и выявить сходные и отличительные особенности технологий обработки камня эпох неолита на Южном Кавказе и в Азии. Для этого были использованы предметы, найденные на территории памятников Гейтепе, Гаджиа-лемханлы и Дамджылы.

Отметим, что японский исследователь была одним из участников азербайджано-японской международной археологической экспедиции в июле-августе этого года на восточных склонах горы Авей в лагере Дамджылы.

Издана книга

В соответствии с решением Ученого совета Института рукописей имени Физули издана книга "Объяснение и словарь (анонимная рукопись) поэмы Низами "Хосров и Ширин". Автор предисловия - ученый секретарь института А.Наджафзаде.

Книга состоит из трех частей, включая комментарии к поэме, историю произведения, толкование имен и географических терминов, а также словарь трудных для понимания слов.

Рукопись является одним из комментариев к первой версии поэмы Низами "Хосров и Ширин" Расула Рзы.

Совместная экспедиция

Азербайджано-итальянская международная археологическая экспедиция исследует курганы вблизи Гянджи и Геранбойском районе. Руководителями экспедиции с азербайджанской стороны является заведующий сектором Института археологии и этнографии, доцент Бахтияр Джалилов, с итальянской стороны Италии - заведующий Департаментом религиозных исследований Исследовательского центра Древнего Средиземноморья и Ближнего Востока Италии, профессор Никола Ланери.

Международная экспедиция включает в себя экспертов Департамента религиозных исследований Исследовательского центра Древнего Средиземноморья и Ближнего Востока, которые уже проводили археологические исследования в Турции, Казахстане, Сирии, Кипре, Израиле и Грузии.

Экспедиция провела предварительный обзор курганов позднего периода бронзы - раннего железного века, обнаруженных в прошлом году в окрестностях города Гянджи и курганов периода ранней бронзы, найденных на территории селения Гарадаглы Геранбойского района.

Пища для размышлений

"Горжусь, что когда Гейдар Алиев проводил 1300-летие эпоса "Китаби Деде Горгуд" я высказался по теме, и моя статья "Авторитетный источник нашего национального бытия" в сборнике фундаментальных исследований "Мир Деде Горгуда" помещена сразу после предисловия великого лидера. Вместе с тем, есть много нерешенных вопросов, касающихся следов нашего отца Горгуда и племени баят в Дербенте, которые меня беспокоят".

С этим заявлением выступил директор Института истории, академик Ягуб Махмудов. Историк сказал, что не сомневается в том, что могила Деде Горгуда находится в Дербенте: "Путешественники Адам Олеари и Эвлия Челеби в XVII веке в своих трудах отмечали, что могила Деде Горгуда находится в Дербенте. Адам Олеари об этом написал так: "Мы отделились от Дербента на четыре мили и поселились рядом с виноградником ... Здесь мы увидели могилы еще двух мусульманских святых; один из них - Пир Мухтара был на равнине, а другой - Имама Горгуда - на горе. Его могила состоит из большой пещеры, высеченной на скале в горах. Могила покрыта четырьмя досками; в самом конце, из отверстия на высоте двух локтей над землей, эта могила создает очень жалкое зрелище, которое могут все лицезреть. Вчера я зашел туда, все внимательно осмотрел и не увидел никаких украшений. Одна старая женщина охраняла могилу. Она по вечерам держит над могилой лампу... Следующей ночью в нашем лагере мы слышали голоса людей, развлекающихся, танцующих и даже крики плачущих в этом месте захоронения, а также в месте захоронения сорока святых". А Эвлия Челеби отмечал следующее: "Святыни Деде Горгуд в Дербенте: он великий султан. Весь ширванский народ подчиняется этому султану".

Из-за того, что в 60-х годах прошлого века исследователи этих двух путешественников глубоко заинтересовали меня, для изучения тесной связи Деде Горгуда и племени баят с историей Дербента, я не раз бывал в этом городе. Я пытался исследовать оставшиеся следы нашего отца Горгуда, а также племени баят в Дербенте. И в своих изысканиях я уделил большое место информации и исследованиям путешественников о Дербенте. И целью моей по-

ездки в Дербент с коллегами - доцентом Шахларом Шерифовым, доктором философии по истории Рашадом Мустафой, арабоведем Гюльнур Махмудом было то же самое. Мы с помощью директора Дербентского государственного музея - заповедника Али

рок. В одном из них - в третьем квартале проживало племя баят, называемое кварталом баят. В этом квартале были святыня Баят и родник Баят, который не иссяк и поныне. Из этого квартала на юг - в Азербайджан открываются известные "Баятские ворота".

У родника Баят в Дербенте

Ибрагимов и автора книги "Энциклопедия города Дербента" Гусейнбалы Гусейнова смогли предварительно определить местонахождение святыни Имама Горгуда, упомянутого как Адамом Олеари, так и Эвлией Челеби - место, где в скале был похоронен Деде Горгуд. В своих исследованиях Адам Олеари отмечает, что Деде Горгуд дружил с Пророком Мухамедом. Конечно, позабытое за последние двести лет, но которое в свое время было самым посещаемым святилищем населения всего Дербента - святилище Имама Горгуда, можно сказать, почему-то вычеркнуто из памяти", - подчеркнул академик.

Ученый-историк говорит, что племя баят, к которому относится Деде Горгуд, является одним из древнейших тюркских народов, живших во внутренней крепости древнего Дербента: "Выяснилось, что во внутренней крепости было 9 кварталов древних тюр-

Во время нашей поездки стало известно, что в квартале Баят существовала мечеть Баят, а напротив "Баятских ворот" - селение Баят. Все это доказывает, что первый очаг племени баят, сыгравшей важную роль нашей истории, был в Дербенте. Наш отец Горгуд, гений Физули и многие наши мастера слова, великие дипломаты Гусейнали бей Баят и Орудж бей Баят принадлежали к этому племени. Недаром этот край в нашей народной литературе называется "Демиркапы Дербент".

Академик констатировал, что надгробия в кладбище "Гырхлар" в форме цилиндра и того же типа захоронения, которые обнаружены во время строительства в парке имени Низами в Дербенте, дают пищу для размышлений. Во время пятнадцатого визита мы ознакомились с баятскими семьями древнего Дербента, их бытом, традициями и обычаями, характерными для аристократической городской

культуры, кухней, увидели их необычайную любовь к этому городу. Нам было особенно приятно видеть, что его жители приветствовали политику стратегического партнерства с Россией Президента Ильхама Алиева, что положительно сказалось и на нашей командировке. Поэтому хотим выразить нашу глубокую благодарность всем нашим дербентским соотечественникам, которые нам помогли, особенно директору Дербентского государственного исторического музея-заповедника, автору книги "Дербент - музей под открытым небом" Али Ибрагимову. На нас большое впечатление произвело чувство глубокого уважения, не угасшее и поныне среди народов Дагестана к Азизу Алиеву. Наша поездка в Самурскую долину, посещение Шалбуздага, пребывание в Махачкале, забота и любовь наших дагестанских друзей, проявляемая в отношении Азербайджана, их теплое отношение произвели на нас глубокое впечатление. Эта научная командировка, в то же время стала результатом моего желания сделать научный подарок народам Дагестана, которые имеют древние и славные исторические связи с Азербайджаном. К тому же будущие исследования о Дербенте, к которому я привязан всем сердцем, мною в том самом очаге Баята вверены моим последователям - Шахлару Шерифову, Рашаду Мустафе и Гюльнур Махмуду. На самом деле - это одна из главных причин моей командировки".

Академик Ягуб Махмудов обнародовал также свои предложения о Деде Горгуде: "Считаю, что на святилище Деде Горгуда должны быть проведены раскопки, продолжено изучение племени баят, его истории, обычаев и традиций, современного состояния. К этим исследованиям должны быть привлечены сотрудники Дербентского государственного музея-заповедника. В Дербенте - крепости дружбы на азербайджано-российской границе, должен быть установлен памятник создателю героического эпоса Деде Горгуду, занимающего особое место в мировой литературе, и этот памятник должен стать хранителем исторической дружбы между двумя странами".

Профессору вручена медаль

В Союзе писателей состоялась презентация сборника стихов народного поэта Татарстана, депутата Государственного совета Республики Татарстан, председателя комитета Государственного совета Татарстана, лауреата Государственной премии, видного государственного и общественного деятеля Разиля Валеева "Осенний дождь" на азербайджанском языке. В церемонии приняли участие депутаты Милли Меджлиса, ученые, тюркологи, поэты и писатели.

Профессор Национальной академии наук Азербайджана, журналист, депутат Милли Меджлиса Ганира Пашаева

представила гостя, отметив, что сборник "Осенний дождь" - первая книга народного поэта Разиля Валеева, изданная в Азербайджане.

Руководитель и главный редактор проекта, руководитель Центра Ататюрка Акпер Гошалы рассказал о творчестве поэта, отметил, что стихи в сборнике представлены на двух языках (азербайджанском и татарском). Перевод с русского и татарского осуществила поэт-публицист Хаят Шами. Консультанты издания: депутат Милли Меджлиса, действительный член Национальной академии наук Низами Джафаров и Исмет Оруджалиев

(Казань). Предисловие к книге написал писатель-публицист Шамиль Садиг. Было отмечено, что книга будет передана библиотекам республики, ученым, проводящим исследования по татарской литературе.

Отметим, что профессор Национальной академии наук Азербайджана, депутат Милли Меджлиса Ганира Пашаева награждена юбилейной медалью Государственного Совета Республики Татарстан,

Медаль профессору Ганире Пашаевой на церемонии презентации вручил Председатель Комитета по образованию, культуре, науке и национальным отношениям Госсовета Татарстана Разиль Валеев.

(Начало на стр.3)

Так как в последующие годы на этом участке не осуществлялись какие-либо инженерно-гидротехнические мероприятия по предотвращению активизации оползневых процессов, а во дворе Центральной клинической больницы велись строительные работы и в 15-20 метрах от языковой части оползня было возведено 10-этажное жилое здание, в 1960-1979 гг. происходили новые оползни, поверхность охватила площадь в 4 гектара. В это время толщина оползневых масс достигла 15-20 метров.

В результате новой активизации оползневых процессов в феврале 1974 года на указанном участке были зарегистрированы повреждения подземных коммуникационных систем, деформация зданий, сооружений и автомобильных дорог. Повторная активизация указанного оползня в 1986 году охватила территорию площадью около 10 гектаров. На расположенных здесь административных зданиях, асфальтированной дороге и ступенях были зарегистрированы деформации и отложения. Причину оползня, как и в предыдущие годы, связали с превышающей норму поливом растений, потерями воды и прочей жидкости в связи с бытовой деятельностью, отсутствием дренажной системы, срезом склона и другими бытовыми и техногенными процессами. Так как перечисленные негативные процессы не были предотвращены вовремя и на склоне не были проведены мероприятия по оздоровлению, 15 января 1990 года произошла новая активизация оползня, что привело к разрушению зданий и человеческим потерям.

Следует отметить, что основными причинами новой активизации оползня были как техногенные факторы, так и возведение в верхней части склона новых административных и хозяйственных зданий, заложение фундамента этих зданий методом "взрыва", срез склона и нарушение его естественного состояния и устойчивости. При этом объем оползневых масс достиг 80 тысяч м³. В результате повреждения водной линии на улице Т.Багирова в 1996 году и просачивания воды в течение длительного времени за счет потерь из баков в недра земли в августе указанного года произошел сильный оползень. Языковая часть оползня подняла полосу движения на проспекте Нефтяников, произошла деформация здания завода "Парижская коммуна". Площадь этого оползня глубиной в 12-14 метров составила 0,8 гектаров.

Несколько лет спустя, в марте 2000 года произошел очередной оползень, который по своей величине охватил еще большую площадь, привел к полному разрушению 17 домов, еще 26 домов пришли в негодность, более 100 домов подверглись деформации. На вершине оползня (бровке срыва), к востоку от Мемориала "Вечный огонь", на высоте 35-40 м возникла линия обрыва, которая охватила очень большую площадь: 500-600 м с востока на запад и 350-400 м с севера на юг, а объем оползневых масс составил 10 миллионов м³. Все это свидетельствует о том, какой серьезный характер имели происходящие процессы. Следует отметить, что с начала XXI века на этой территории велись работы по благоустройству, были заложены новые дороги государственного значения, возведены такие комплексы, как "Баку Кристал Холл" "Площадь флага".

В связи с просачиванием вод прямоком в недра земли в процессе бурения во время ведущихся в 2012 году инженерно-геологических исследований в ходе строительных работ на участке намного повысились показатели консистенции глиняных грунтов в зоне аэрации, ослабла сила сцепления, что привело к но-

вой активизации оползневых процессов. Чтобы предотвратить появление оползня, на участке были установлены около ста свай диаметром в 1,0-1,2 м и глубиной в 30-40 м, проделаны работы по укреплению склона. Наряду с этим, следует учесть, что, хотя в оползневой зоне и наблюдается стабилизация, какое-либо вмешательство в структуру склона (срез, дополнительная нагрузка, повышение уровня подземных вод, просачивание наземных вод в недра Земли и т.д.) могут привести к очередной активизации оползня.

Так, как и следовало ожидать, в первой половине 2018 года на участке с высокой склонностью, расположенном в юго-восточной части телебашни, в ходе полива растений без соблюдения норм появились овраги, а в связи с просачиванием наземных вод непосредственно в недра земли изменились физико-механические показатели пород. Все это привело к появлению нового оползня. В результате безответственного отношения на восточном склоне Бадамдарской части, расположенной на юго-западе Бакинской мульды, без канализационных сооружений были построены новые жи-

бассейнов, баков и т.д.) в недра земли являются важными факторами. Прочие эндогенные процессы (землетрясения, извержения грязевых вулканов и т.д.) до сих пор не создавали в оползневых зонах серьезных осложнений. В качестве наглядного примера можно отметить, что во время землетрясения мощностью в 6,8 баллов, которое произошло в ноябре 2000 года и эпицентр которого пришелся на сектор Каспийского моря, активизации в оползневых зонах не наблюдалось. В то же время, во время произошедшего на Баиловском склоне в марте 2000 года сильного оползня на этом участке не было зарегистрировано существенных подземных толчков.

Итак, мы провели первичную оценку локальных ЭГП, которые периодически происходили на западном крыле Бакинской мульды, с гидрогеологической и инженерно-геологической точки зрения, и проследили их динамику.

Вышеуказанные факты свидетельствуют о том, что на территории республики периодически происходят оползневые процессы. С чувством сожаления нужно отметить, что в связи с оползневыми процессами исследования ведутся

Уроки баиловского оползня... А стал ли он уроком?

лые дома, на склоне была возведена опорная стена, не отвечающая никаким инженерно-строительным нормам, в ее нижней части велись незаконные строительные работы, и все это привело к тому, что здесь произошел обвал, жилые дома, расположенные на участке, подверглись серьезной деформации, на них появились трещины, Бадамдарская автомобильная дорога на "20 участке" была закрыта.

Следует отметить, что некоторые специалисты выдвигают доводы о геологической, гидрогеологической и инженерно-геологической связи Баиловского оползня с водами, стекающими с озера Ганлы гель. Для того, чтобы выяснить, так ли это на самом деле, от озера до Баилово были вырыты многочисленные колодцы глубиной до 150-200 м, но ни в одном из них не были обнаружены подземные воды. Наряду с этим, несмотря на то, что в течение последних 20-ти лет в озере Ганлы гель объем воды достаточно уменьшился, динамика оползневых процессов на Баиловском склоне продолжает развиваться. Эти факты позволяют утверждать, что между Баиловским оползнем и озером Ганлы гель нет никакой гидрогеологической связи.

Инженерно-геологический анализ исследований оползневых процессов и обвалов, которые произошли на западном склоне Бакинской мульды за последние почти 100 лет, показывает, что подверженность склонов техногенному вмешательству, особенно просачивание наземных вод (потеря из водных линий,

со стороны различных организаций, слабо связанных друг с другом, и на самом деле не ведутся какие-либо серьезные работы по устранению проблемы в корне. Решением этой проблемы, которая очень беспокоит общество, под руководством соответствующих подразделений Кабинета министров занимаются две государственные структуры - Министерство чрезвычайных ситуаций и Министерство экологии и природных ресурсов.

Следует отметить, что параллельно в данной сфере заняты несколько групп, которые не связаны друг с другом и не обсуждают промежуточные результаты. Приглашаются специалисты из-за рубежа, которые дают свою оценку на основе наших материалов. Так было и во время последней активизации оползня. Однако, суть в том, что, хотя мы ничего не имеем против западных экспертов и подобные консультации являются обычным делом при принятии решений, все же при обсуждении вопросов по геологии, относящейся к нашему региону, и особенно при принятии решений необходимо участие отечественных экспертов, чей голос должен быть решающим.

Ход событий показывает, что прямое и успешное решение вопроса по оползневому процессам, считающегося самой опасной проблемой города Баку, невозможно без совместных усилий всех структур республики, связанных с этим вопросом и ответственных за решение данной проблемы.

Направление исследований: для комплексного изучения негативных

ЭГП, которые произошли и могут произойти в будущем на Баиловском склоне и на близлежащих участках, необходимо осуществление следующих мер:

- составление широкомасштабного топографического плана (1:5000 и более) территории при помощи современных топографических приборов;

- составление геологической карты масштабом 1:5000, в которой найдут свое отражение тектоника и геоморфология территории, элементы залегания слоев, литологический состав пород и прочие геологические элементы;

- использование результатов, полученных в ходе инженерно-геологических исследований, которые велись в предыдущие годы и в последние 25-30 лет в связи с ускоренным развитием городского хозяйства, а также в связи с проектированием зданий, сооружений, метро, подземных коллекторно-коммуникационных линий и т.д., строительство которых было завершено или предусмотрено в будущем, и инженерно-геологических карт города Баку масштабом 1:10000 для составления более крупной (1:5000) обновленной инженерно-геологической и гидрогеологической карты, а также разработка геолого-литологических профилей, отражающих элементы оползней (плоскость, размеры);

- составление схемы районирования по типам ЭГП (оползни, обвалы и осыпи, эрозия, проседание, суффозия и т.д.) и уровню опасности с учетом рельефа оползневых участков, литологического состава комплексов пород, элементов залегания, инженерно-геологических показателей грунтов, гидрогеологического состояния участка;

- расчет геотехнической устойчивости склонов с учетом снижения инженерно-геологических показателей (сила сцепления, угол внутреннего трения, модуль деформации и т.д.) комплексов пород, расположенных на участках, на которых развиты или прогнозируются ЭГП как естественного происхождения, так и развивающихся во время соприкосновения этих пород с водой;

- создание комплексной мониторинговой сети для осуществления топографических, гидрогеологических, геофизических, инклинометрических измерений на участках, считающихся более опасными, с целью постоянного наблюдения за динамикой ЭГП и составления прогнозов.

Приняв во внимание все вышесказанное, считаем необходимым создать полномочную комиссию, в состав которой войдут представители всех государственных органов, так или иначе связанных с изучением оползневых процессов в городе Баку, и, опираясь на многолетние наблюдения, подготовить программный концептуальный документ, нацеленный на предотвращение этого стихийного бедствия. В связи с этим следует обеспечить свободный доступ к геологическим и инженерно-геологическим картам участков в пространственных масштабах (1:10000, 1:5000 и т.д.), которые хранятся в фондах МЭПР, соответствующим отчетам по различным годам, отчетам инженерно-геологических исследований, связанных с проектированием строительных работ в последние годы, хранящимся в архиве Геологического центра МЧС, материалам проводимых различными организациями подземных, наземных, воздушных инструментальных исследований, а также ко всем средствам и возможностям, обеспечивающим ведение продолжительного мониторинга геодинамического состояния участка.

Ибрагим Гулиев
вице президент Национальной академии наук Азербайджана,
академик

Новости

Проблемы демографического развития

Сотрудники Института географии имени академика Гасана Алиева изучают региональные проблемы демографического развития страны.

В исследовании анализируются факторы, определяющие устойчивость регионального демографического развития, с точки зрения темпов прироста населения сопоставляются регионы, оцениваются их потенциал для устойчивого демографического роста, а также фиксируются неблагоприятные с точки зрения мест поселения районы.

Кроме того, подготовлена карта, показывающая земельные ресурсы, которые могут быть ограничены или расширены с точки зрения демографического развития. На основе карт выявлены различия экономических, географических и административных районов с высокой и низкой физической плотностью.

Книга разоблачает

Книга "Этнографическая история Нахичеванского топонима такая же древняя, как и легенды" председателя общественного объединения "Исследовательский центр Туран", профессора Аждара Тагиоглу разоблачает армянскую "историографию". Издание богато ссылками на древних авторов, авторитетные источники, этнографические памятники, церковную литературу, известных русских, европейских и даже армянских историков.

Научный редактор книги - член-корреспондент НАНА Вели Алиев, рецензент - заведующий отделом Института кавказоведения, доктор исторических наук Гасым Гаджиев.

В Парке высоких технологий

В Парке высоких технологий организован рекламный тур для делегации Государственной нефтяной компании Азербайджанской Республики, возглавляемой заместителем руководителя Управления экологии, профессором Афлатуном Гасановым. Цель тура - ознакомление с продукцией Парка.

Делегация посетила академическую лабораторию, которая проводит высокоуровневые испытания аккредитованных нефтепродуктов и продуктов нефтехимии.

В Парке высоких технологий состоялась встреча с представителем Агентства по развитию малого и среднего бизнеса республики.

Во время встречи было отмечено проделанная в Парке работа по развитию малого и среднего бизнеса, увеличению доли науки в народном хозяйстве.

Уроки баиловского оползня... А стал ли он уроком ?

В номере газеты "Эхо" от 27 февраля 2018 года была опубликована моя статья "Уроки баиловского оползня". В статье говорилось о нарастании в обществе беспокойства и вполне обоснованной паники из-за активизации оползневых процессов вблизи Бакинской телебашни и прочих важных инфраструктурных объектов, разрушения нескольких домов, жители которых были вовремя эвакуированы, и о тревоге, которая возникла, несмотря на оптимистические рассуждения некоторых специалистов, из-за появления трещин, увеличения их объема и глубины и других подобных явлений.

В статье указывалось, что сегодня на достаточно примитивном уровне изучены пространственные параметры и состояние оползневой зоны, именуемой Баиловским склоном, уровень грунтовых вод, направление и скорость их движения, физико-механические свойства оползневых масс и инженерно-геологические условия, проведены комплексные геофизические исследования, в том числе посредством методов электрической и сейсмической разведки, детализированной сети, созданной профилями, проходящими вдоль и поперек оползневой спуска; также велись соответствующие записи с учетом постоянного контроля результатов, полученных путем наблюдения, как за наземными точками, так и за подземными (скважины, участки между скважинами, между скважинами и поверхностью земли и т.д.). Наравне с этим, в статье отмечалось, что эпизодические наблюдения, которые велись в связи с перемещением искусственных и естественных реперов, были недостаточными; к тому же, если учесть развитие технологий, эти наблюдения абсолютно не отвечают требованиям современности. Так, наряду с маршрутно-визуальным исследованием оползневых зон, для прогнозирования возможного развития оползней и осуществления противооползневых мероприятий, необходимо длительное время проводить мониторинговые исследования динамики оползневых процессов с использованием данных, полученных посредством дистанционного зондирования Земли посредством орбитальных (космических) и воздушных (самолеты, вертолеты, дроны и т.д.) носителей, укомплектованных оборудованием для ведения лазерных и лидарных съемок, а такие исследования пока не ведутся.

В статье говорилось, что также не используются специальные проводники, работающие в режиме реального времени (экстензометры, инклинометры, пьезометры, геофоны и т.д.), и автоматические системы контроля, оснащенные соответствующими системами раннего предупреждения об опасности возникновения оползней.

Ход событий в течение всего этого времени свидетельствует о том, что, несмотря на периодическую относительную стабилизацию, динамическая напряженность на Баиловском склоне сохраняется. Та же ситуация наблюдается и в прочих оползневых зонах города Баку: "Зых", "Ахмедлы", "20-й участок" (Бадамдар) и т.д.

Проводимые исследования и изучение многочисленных архивных документов, отражаю-

щих развитие оползневых процессов, свидетельствуют, что изменения, происходящие в геоморфоструктуре оползневого участка, не приводят к стабилизации устойчивости территории, данная территория продолжает находиться в динамическом состоянии. Учитывая это, для обеспечения безопасности возведенных в вышеуказанных участках, отличающихся своей нестабильностью и угрозой расширения экзогенных процессов, жилых домов, а также домов, которые будут возведены здесь в будущем согласно Генеральному плану города, и крупных объектов государственного значения установившаяся здесь относительная стабильная ситуация должна быть защищена от любого негативного воздействия. Для этого особое внимание следует уделить двум факторам: во-первых, необходимо правильно распределить нагрузку на склоне, во-вторых, нужно управлять наземными и подземными водами. Таким образом, настало время для серьезного усовершенствования средств проведения мониторинга, используя при этом последние достижения современной науки. Учитывая то, что с каждым годом оползневые процессы в городе Баку становятся все интенсивнее, а география событий расширяется, обнаруживаются новые оползневые участки, необходимо рассмотреть вышеуказанные оползневые зоны не по-отдельности, а в рамках регионального геоструктурного элемента, к которому они относятся.

Геологические условия: Отметим, что с тектонической точки зрения территория расположена на востоке Бакинской мульды. В геологическом разрезе мульды принимают участие комплексы песчано-глинистых, известково-песчаниковых пород морского происхождения таких ярусов Четвертичного периода, как Абшерон (Q1ab), Баку (Q1b), Каспий (Q1hz), Хвалын (Q1hhv) и Новый Каспий (Q1VYhz). С геоморфологической точки зрения участок соответствует плато, покрытому отложениями возраста Абшерон и т.д. Четвертичного периода.

В формировании геоморфологических условий большую роль сыграли антропогенные, денудационные, дефляционные, абразионно-аккумулятивные и прочие рельефообразующие процессы. С гидрогеологической точки зрения Бакинская мульда рассматривается в качестве локального подземного водного бассейна, частично изолированного от Абшеронского полуострова. Потоки подземных вод, формирующихся, в основном, под воздействием естественных (атмосферные осадки,

конденсационные воды) и искусственных (потери из городских коммуникационных систем, полив растений и т.д.) факторов, направляются к центру мульды. Глубина их залегания под землей уменьшается в указанном направлении от 25-30 метров до 1,0-2,0 метров. Общая степень минерализации этих вод различного по своему геохимическому составу типа - сульфатных, хлоридно-гидрокарбонатных, натриево-кальциево-магниевого - меняется в пределах от 1,0-2,0 г/л до 10-15 г/л.

Динамика процессов: На западном и восточном крыле мульды больше развиты такие экзогенные геологические процессы (ЭГП), как оползни, обвалы, оседания, эрозии, образование оврагов, а на южной части, по всему побережью Каспийского моря происходят абразии, потопа и т.д. Учитывая то, что оползневые процессы охватывают очень большую территорию, и периодическую интенсивность этих процессов, необходимо осуществлять комплексные предупреждающие мероприятия, направленные на минимализацию разрушающего воздействия происходящих явлений. Для этого, опираясь на системный подход, в городе Баку нужно провести исследования с использованием современного оборудования и технологий, и в соответствии с полученными результатами проделать планомерные работы, нацеленные на получение положительных изменений в исследовании концептуальных основ противооползневых мероприятий, и, наравне с этим, изучить исторические факты о произошедших на участках в различное время оползнях, причинах их возникновения и вызванных ими осложнениях.

Известно, что такие негативные ЭГП, как оползни и обвалы, представляющие для инфраструктуры города Баку наибольшую опасность, широко распространены вдоль западного и восточного крыла Бакинской мульды. Участок на западном крыле мульды, от больницы "Каспийское пароходство" до Баилова мыса, и на восточном крыле - от Украинского круга до мыса Султан, считается наиболее опасным. В связи с такими факторами, как развитие инфраструктуры города Баку, расселение жителей, большая отлогость склона, критичность элементов залегания пород и т.д., ЭГП (оползни, обвалы, осыпи, эрозии и т.д.) на западном крыле мульды более древние и динамичные, чем на восточном. Так, впервые оползневые процессы на Баиловском склоне и Баиловском ущелье, которые расположены на западном крыле мульды, были заре-

гистрированы в 1847 и 1877 годах.

Баиловский оползень, охватывающий площадь от участка между проспектом Нефтяников и улицей Т.Багирова до бывшей гостиницы "Интурист", более активный и древний. Следует отметить, что в активизации этого оползня важную роль всегда играли такие факторы, как колебания уровня Каспийского моря, изменение климатических показателей, интенсивность суффозионных и эрозионных процессов, ускорение динамики геолого-гидрогеологических условий, развитие городского хозяйства.

Более крупный оползень на этом участке был зарегистрирован в 1929 году. В результате передвижения оползневых масс длиной более 250 метров были разрушены расположенные на проспекте Нефтяников трамвайные линии и прочие сооружения. Хотя начавшееся на данном участке в 1936 году строительство электростанции, больницы, зоопарка и жилых домов привело к активизации оползневой процесса, мероприятия по градостроительству не были приостановлены, в результате чего оползневый процесс, произошедший в 1939-1943 гг. полностью разрушил ряд построек. А в результате того, что причины происшедшего в 1952, 1953, 1957 и 1960 гг. не были устранены Баиловский оползень развивался и, к сожалению, этот процесс продолжает оставаться актуальным и по сей день.

Хотя оползневые процессы на Парковой улице, расположенной между Центральной клинической больницей на северо-западе Аллеи шехидов и телетеатром, впервые были зарегистрированы в 1943 году, до 1946 года наблюдалась определенная стабилизация. Активизация оползня в 1946 году привела к повреждению и деформации зданий, опорной стены, канализационного коллектора, которые располагались на Парковой улице. Активизация оползня произошла за счет орошения разведенных на склоне огородов привозными водами и уменьшения показателей консистенции пород в результате стока канализационных вод из временно расположенной здесь воинской части прямоком в ущелье.

Оползень на участке, именуемом "Баиловская шишка", произошел непосредственно на Баиловом мысе, вблизи бывших мастерских по ремонту кораблей, на берегу моря. Трещины на западной части холма, образовавшиеся в июле 1952 года, впоследствии увеличились и привели к разрушению склона. Аналогичный процесс был зарегистрирован в сентябре 1952 года и на восточной части склона.

Срез склона в 1952 году в связи со строительными работами на Парковой улице (нынешняя улица М.Гусейна), которые продолжались вопреки как всем этим событиям, так и без учета отлогости склона (25-30°) и разнородности литологического состава пород по площади и глубине, привел к новой активизации оползня.

(Окончание на стр.4)

Состязание знаний

В Центре Гейдара Алиева состоялась церемония закрытия 31-й Международной олимпиады по информатике (IOI 2019).

Министр образования, председатель "IOI 2019" Джейхун Байрамов поздравил участников с завершением олимпиады, выразив признательность организаторам за проведение соревнований на столь высоком уровне, а также главному спонсору - компании Асег, всем, кто внес свой вклад в проведение этого состязания знаний.

Подчеркнув важность освоения знаний и навыков в области ИКТ, министр образования рассказал о широком внедрении информационно-коммуникационных технологий в сфере образования в нашей стране. Он отметил, что каждый молодой человек способен изменить мир и сделать его лучше. Важную роль в этом играют также инновации. Подчеркнув, что Азербайджан - мультикультуральная страна, министр образования выразил уверенность в том, что

участники олимпиады в течение недели ознакомились с историей и культурой Азербайджана. Отметив, что Министерство образования придает большое значение преподаванию информационных технологий, Джейхун Байрамов сказал, что олимпиада "IOI 2019" внесет вклад в развитие сферы ИКТ в Азербайджане. В заключение выступления министр поздравил победителей олимпиады и пожелал успехов всем участникам.

На мероприятии состоялось награждение участников, удостоенных бронзовых, серебряных и золотых медалей олимпиады. 28 участников олимпиады получили золотые, 54 - серебряные, 81 - бронзовые медали. Участнику, показавшему наивысший результат - члену команды США Бенджамину Ги, наряду с золотой медалью была вручена также специальная премия.

Президент "IOI" Грег Ли читал итоговую декларацию

международной олимпиады, было объявлено о том, что следующие соревнования пройдут в июле 2020 года в Сингапуре, после чего флаг олимпиады был передан профессору Сингапурского национального университета Тан Сун Теку.

Церемония закрытия продолжилась показом фильма о нашей стране и художественной частью.

Напомним, что в Международной олимпиаде по информатике приняли участие делегации из 88 стран и регионов, включающие более 600 школь-

ников, учителей и экспертов. Олимпиада прошла по инициативе Министерства образования при поддержке Университета АДА, Министерства транспорта, связи и высоких технологий и других государственных структур. Официальный глобальный спонсор олимпиады - компания Асег. Кроме того, Azercell Telekom оказал поддержку мероприятию как "Цифровой спонсор талантов", а "PAA Bank" - как "Спонсор талантов". Медиа партнером состязаний знаний стало Общественное телевидение.

В Парке высоких технологий состоялась встреча с представителем компании SGS-Azeri LTD, одного из ведущих мировых инспекционных и сертификационных агентств - SGS (Швейцария). Основной целью встречи было обсуждение сотрудничества двух организаций и участия в совместных проектах.

Исполнительный директор компании "SGS-Azeri LTD" Сеймур Агаев и его коллеги ознакомились с лабораторией SEASM. Отметим, что лаборатория соответствует международным стандартам, соответственно аккредитована и проводит высокоуровневые испытания газа, нефти и продуктов нефтехимии.

Гостям была предоставлена обширная информация об основных направлениях деятельности центра, оснащенного самым современным оборудованием, инновационных условиях, а также испытательном оборудовании и измерительных приборах. Было отмечено, что полноценная аналитическая лаборатория в соответствии с международными методами испытаний призвана стать фундаментальным исследовательским центром для ученых, работающих не только в стране, но и за рубежом.

Представители компании "SGS-Azeri LTD" высоко оценили современное оборудование, которым оснащена лаборатория, реализованные в Парке ВТ проекты в це-

В этом году исполняется 60 лет со дня основания академического института математики и механики, одного из главных центров математической науки в республике. Решением Совета министров СССР от 27 апреля 1959 г. на базе институтов физики и математики были созданы два независимых института - институт физики и институт математики и механики. На то время основными областями исследований института были функциональный анализ и его применение, теория функций, дифференциальные и интегральные уравнения, алгебра и топология, вычислительная математика и математическая кибернетика; в институте функционировали 6 отделов, 1 лаборатория и 1 вычислительный центр. В последующем был создан ряд новых отделов лабораторий.

Обсуждены перспективы сотрудничества

лом и произведенную инновационную конкурентоспособную продукцию, выразили заинтересованность в сотрудничестве в соответствующих областях.

Справка: Швейцарская компания "SGS" предоставляет услуги по независимой экспертизе, контролю, испытаниям и сертификации. Численность сотрудников - более 97 000, компания SGS насчитывает свыше 2,600 офисов и лабораторий по всему миру.

Портфель услуг SGS включает в себя инспекции и проверку количества, веса и качества товаров; испытания продукции по различным показателям безопасности и качества; сертификацию продукции, систем менеджмента и услуг на соответствие требованиям стандартов, установленных государствами, органами по стандартизации или клиентами SGS, а также услуги по проверке соответствия продукции и услуг требованиям международного или национального законодательства.

История компании берет начало с 1878 года, когда международные трейдеры Лондона, Франции, Германии, Нидер-

ландов, Прибалтики, Венгрии, Средиземноморских стран и Соединенных Штатов основали Ассоциацию торговцев зерном и фуражом с целью привести к единому стандарту сопроводительные документы, используемые при экспорте, и внести ясность в процедуры и споры, связанные с качеством импортного зерна.

К 1913 году компания значительно выросла и стала лидирующей экспертной организацией на зерновом рынке. Она уже инспектировала 21 млн. тонн зерна в год посредством сети из 45 офисов, расположенных по всей Европе. В 1915 году во время Первой мировой войны штаб-квартира компании переехала из Парижа в Женеву, Швейцария, чтобы продолжить деятельность в нейтральной стране. 19 июля 1919 года компания получила название, которое используется по настоящее время - Societe Generale de Surveillance.

В середине XX века компания SGS стала активно диверсифицировать свой бизнес, предлагая услуги по независимой экспертизе, испытаниям и проверкам в целом ряде отраслей, в том числе в промышленном и нефтегазовом секторе.

Юбилей института

За 60 лет своей работы институт стал крупным центром математической науки в стране и добился больших успехов в развитии математики и механики, а также успешных научных результатов. В его развитии, создании научных школ, подготовке кадров неоспоримы заслуги видных ученых - Халила Рахматулина, Андрея Тихонова, Алексея Ильющина, Андрея Колмогорова и др., а также академиков Захида Халилова, Ибрагима Ибрагимова, Ашрафа Гусейнова, Маджида Расулова, Азада Мирзаджанзаде, Джала-ла Аллахвердиева, Мираббаса Гасимова, Фарамазы Магсудова, членов-корреспондентов НАНА - Магсуда Джавадова, Юсифа Аманзаде, Гошгара Ахмедова, Маиса Джавадова,

Яхьи Мамедова, Арифа Бабаева. В настоящее время институтом руководит видный организатор науки и образования страны член-корреспондент Национальной академии наук Азербайджана Мисир Марданов.

С середины 1970-х годов прошлого века, в результате научного поиска и тесного международного сотрудничества с ведущими научными центрами бывшего СССР Институт математики и механики становится одним из передовых научных центров Советского Союза. С периодом независимости страны связана новая фаза развития института, он расширил международные контакты, продолжил научные исследования с ведущими научными центрами зарубежных стран, участвует в мно-

гочисленных международных и национальных программах.

Согласно решению Президиума НАНА, в связи с 60-летием института планируется провести международную конференцию "Современные проблемы математики и механики" и подготовить публикации.

Конференция пройдет 23-25 октября текущего года в Институте математики и механики по следующим секциям:

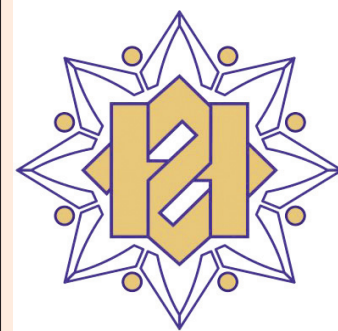
- функциональный анализ и теория операторов;
- дифференциальные уравнения и оптимальное управление;
- история математики и математического образования в Азербайджане;
- механика и прикладная математика.

Более подробную информацию о конференции можно получить на сайте: imm60.imm.az

Конкурс "Социальные проекты"

Общественное объединение "Региональное развитие" Фонда Гейдара Алиева приглашает принять участие в конкурсе "Социальные проекты" 2019 года.

Цель конкурса - реализация идей и инициатив, направленных на социальное развитие общества и создание инициативной среды. Объединение принимает проекты, в соответствии с целями и задачами устойчивого развития, изложенными в государственных программах социального развития и международных документах, по нескольким темам, в том числе инициативам по развитию науки и образования, реализации инновационных идей и улучшению воспитательной деятельности, по защите природы и окружающей среды и ряду других социальных проектов.

Представленные проекты не должны быть политическими, благотворительными, коммерческими или религиозными, а должны быть предназначены для реализации на территории республики. Их цель должна соответствовать хотя бы одной из целей, изложенных в государственных социальных программах и международных документах, включая цели в области устойчивого развития ООН, изложенные в "Повестке дня в области устойчивого развития до 2030 года".

Для участия в конкурсе могут предлагать проекты неправительственные организации (общественные объединения и фонды), высшие учебные заведения, профессиональные и средние специальные учебные заведения, научно-исследовательские организации и др.

Регистрация участников конкурса и представление проектных предложений на официальном сайте Общественного объединения "Региональное развитие" (<http://musabiqe.riib.az/>) будет продолжаться до 20 ноября 2019 г.

Проекты будут рассматриваться со дня их подачи, а участники конкурса будут проинформированы о результатах в электронном виде.

Для получения дополнительной информации можно обращаться в колл-центр по телефону **150 (012) 488 01 50, (050) 600 01 50.**

НАУКА

Газета Президиума
Национальной Академии
наук Азербайджана

Наука не является,
и никогда не будет яв-
ляться законченной
книгой. Каждый важ-
ный успех приносит
новые вопросы. Вся-
кое развитие обнару-
живает со временем
все новые и более глу-
бокие трудности.
А. Эйнштейн

№ 15 (1229) • Пятница, 23 августа 2019 года • Газета выходит с 1984-го года

Сильный общественно-политический деятель

Президент Российской Федерации Владимир Путин наградил орденом Дружбы первого вице-президента Азербайджана Мехрибан Алиеву за заслуги в развитии и укреплении российско-азербайджанских отношений. В указе главы государства говорится: “За заслуги в развитии и укреплении российско-азербайджанских отношений наградить орденом Дружбы Алиеву Мехрибан Ариф гызы - первого вице-президента Азербайджанской Республики, гражданку Азербайджанской Республики”.

Высокой российской награды первая леди Азербайджана, президент Фонда Гейдара Алиева, посол доброй воли ЮНЕСКО и ИСЕКСО Мехрибан Алиева удостоена накануне своего дня рождения.

В связи с награждением ее российским орденом Дружбы Первый вице-президент Азербайджанской Республики Мехрибан Алиева направила Президенту Российской Федерации Владимиру Путину письмо, в котором поблагодарила Президента России за высокую оценку своей деятельности в сфере развития дружеских отношений Азербайджана и России. В письме говорится: “Отношения между нашими странами охватывают многие сферы. Они вышли на уровень стратегического партнерства. У межгосударственного сотрудничества Азербайджана и России - многовековой фундамент. Азербайджан и Россия строят свои отношения на принципах мира, взаимного уважения и добрососедства. Наша дружба и эффективное партнерство полностью отвечают интересам наших стран и народов, служат миру и стабильности в регионе”.

Первый вице-президент Мехрибан Алиева также пожелала главе российского государства крепкого здоровья, счастья и успехов, а народу России - добра, мира и процветания.

Распоряжением Президента Азербайджанской Республики Ильхама Алиева от 21 февраля 2017 года, когда Мехрибан Алиева была назначена Первым вице-президентом в истории страны открылась новая страница, в социально-политической жизни страны начались серьезные преобразования. Сегодня Первый вице-президент Мехрибан Алиева вместе с главой государства делает все возможное, прилагает серьезные усилия для прогресса страны. В результате осуществляемых реформ растет благосостояние населения, повышаются заработная плата, пенсии, социальные пособия. Наряду с внутренними реформами, предпринимаются серьезные шаги для повышения имиджа страны за рубежом, что является приоритетом во внешней политике государства. Именно Мехрибан Алиевой принадлежит ведущая роль в популяризации за рубежом истории, культуры и искусства азербайджанского народа. В последние годы на международной арене значительно возрос авторитет Азербайджана, по инициативе Мехрибан Алиевой в мире популяризируется богатая история, наука и культура нашего народа. В ходе визитов Первого вице-президента в ряд зарубежных стран были организованы конференции “100-летие создания Азербайджанской Демократической Республики”, “Первая на Востока

светская парламентская республика” и ряд других.

Мехрибан Алиева также уделяет внимание работе по сохранению исторического и культурного наследия европейских стран и других государств. Так, Фонд Гейдара Алиева оказал помощь в восстановление Кафедральной церкви в Страсбурге, некоторых объектов Версаля, а также катакомб святых Марцеллина и Петра, “Зала философов” Капитолийского музея в Риме и др. Эти инициативы Мехрибан Алиевой воспринимаются международной общественностью не только как вклад мусульманской женщины, но и как вклад

мусульманского мира в сохранение священных памятников христианства.

Мехрибан Алиева не только защитница историко-культурных памятников, относящихся к мусульманскому и христианскому миру, она придает особое значение благотворительности, ее часто можно увидеть рядом с людьми, особенно с детьми, нуждающимися в помощи и заботе. Это дети, страдающие серьезными онкологическими заболеваниями, таласемией и др. Многодетные семьи, малолетние люди, вынужденные переселенцы, изгнанные из родных домов в результате армянской агрессии,

также всегда ощущают заботу Мехрибан Алиевой. Одним словом, первая леди использует свои полномочия для оказания поддержки гражданам Азербайджана, лицам, нуждающимся в помощи. Своим примером Мехрибан Алиева демонстрирует красоту азербайджанской женщины, безграничную любовь, толерантность и гуманизм к лицам, нуждающимся в помощи и заботе.

В заключение было бы уместно напомнить, что Азербайджанская Демократическая Республика, созданная 28 мая 1918 года, была первой страной, предоставившей женщинам избирательное право. Азер-

байджан в этом смысле опережает США, многие страны Европы и сегодня азербайджанские женщины принимают активное участие в развитии и процветании страны. Они играют серьезную роль во всех сферах и на всех уровнях. В этом вопросе заслуги Первого вице-президента, первой леди Азербайджана неоспоримы. Сегодня Мехрибан Алиева - сильный общественно-политический деятель, с нее берут пример, западные средства массовой информации пишут, что значение и роль института первой леди, в частности, на постсоветском пространстве, выросли благодаря Мехрибан Алиевой.

Состязание знаний

стр. 2

Уроки баиловского оползня...

стр. 3-4

Пицца для размышлений

стр. 5

Визы для талантов

стр. 6

Встреча со студентами

стр. 7